

Meloy Historielag

Scrap-Book

4

1994

Innholdsfortegnelse

(NP – Nordlandsposten, NF – Nordlands Framtid, MA – Meløyavisa)

Meløykalenderen 1994	side	3
MA 10.02.1994 Motoråttringen "Teisten"	"	4
NF 22.10.1994 Restaurerer Meløys eldste motoråttring	"	5
Dagstur til Steigen 07.08.1994	"	7
"Linefisket og andre folkelige viser" av Jacob Johanssøn	"	39
"Fra industristed til ødemark, glimt fra Rendalsviks historie" av Sigurd Brattland	"	42
MA 08.09.1994 På tur til Rendalsvik m/MS "Meløycruise" og Meløy Historielag	"	45
MA 15.09.1994 En historisk søndag – Tur med historisk sus (Rendalsvik)	"	53
NF 12.09.1994 På gjengrodde stier (Rendalsvik)	"	55
MA 24.11.1994 Almestua til historielaget	"	56
Meløy Historielags fotoutstilling "110 år i Meløy"	"	57
Presentasjon av årbok og kalender den 18.11.1994 på Ørnes Hotell	"	61
Årbok nr. 10/1994	"	64
Meløy Historielag 10 år, jubileumsfest på Ørnes Hotell, allsang og prolog	"	70
NF 29.11.1994 Tre bøker i jubileumsåret	"	71
NP 01.12.1994 Variert årbok	"	72

Meløy-kalenderen 1994

Parti fra Spilderen i Melo.

Parti fra Spilderen i Melo. Fra ca. år 1900.
Bildet er tatt fra Komnes mot Øenes Handelssted. Utlåner: Johan Mosvold.

VÅRE KULTURMINNER

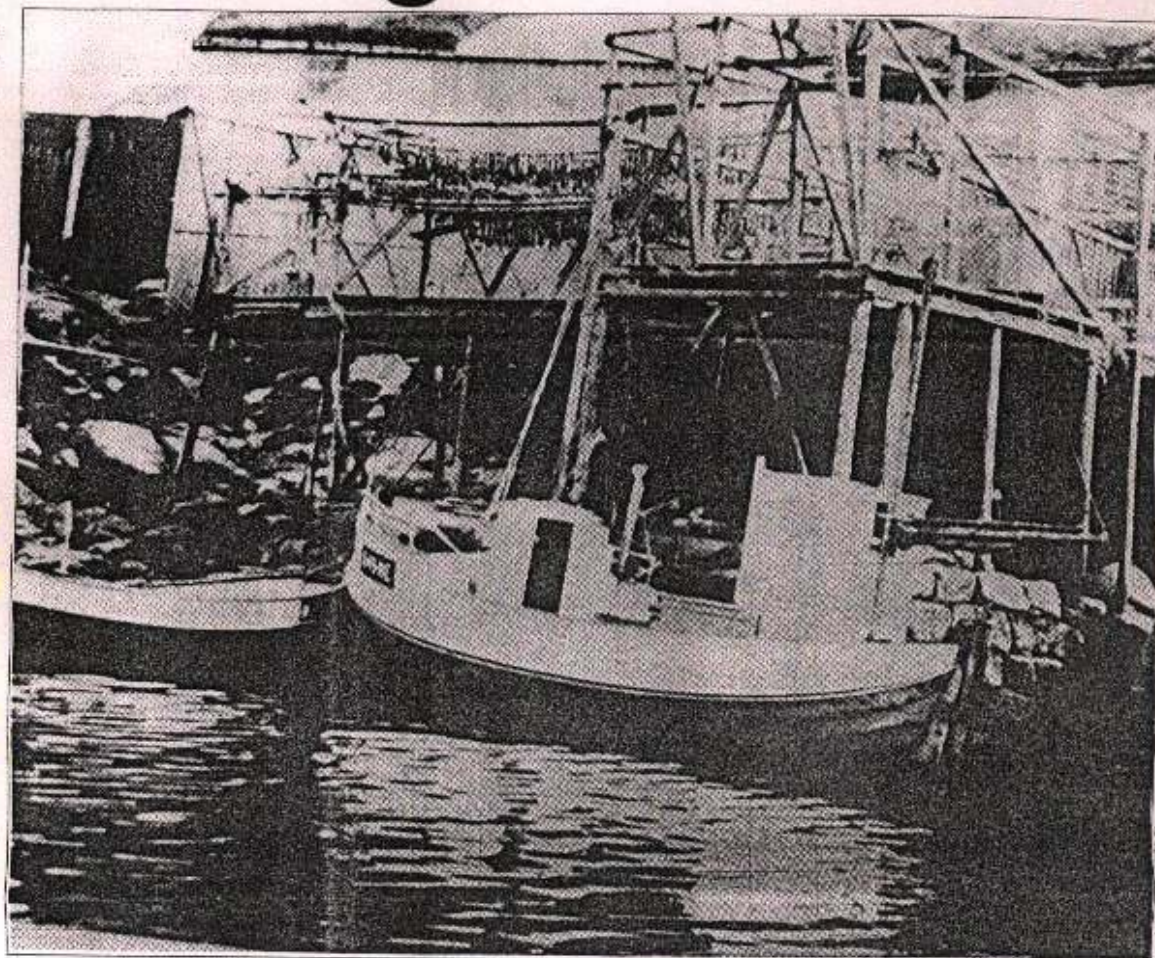
Motoråttningen «Teisten»

På 50-tallet var motoråttninger et vanlig syn på sjøen, men denne siste krampe-trekningen for «Nordlandsbåtbyggere» er idag et sjeldent syn, ifølge båt-entusiastene Hogne Gullberg og Per Hogne Jensen på Ørnes. Disse to, sammen med Jon A. Svendsen på Bolga har fått i oppgave å stå for daglig drift og tilsyn av «Teisten». Båten som har vært i Arthur Lorentsens eie fra den ble bygd i 1938, ble solgt til Meløy historielag i 1992. Deretter ble båten solgt til Meløy kommune ved Bygdemuseet.

Hanne Hansernes

SISTE LEDD

Denne båten er et siste stadium i Nordlandsbåtens utvikling, kan Per Hogne Jensen fortelle til Meløyavisa. Disse båtene ble bygd for motor, og kalles derfor motoråttning. I motsetning til femboringene som ble satt på land når de ikke var i bruk, ble motoråttningene ofte liggende i sjøkanten, på grunn av sin egenvekt. Her lå de ofte til deråttet, og helt ødelagt. Av denne grunn er det veldig få igjen av denne spesielle båten, og derfor er det spesielt viktig å ta vare på den for ettertiden, sier Hogne Gullberg, som er leder for utvalget som er satt til å ta seg av båten. Det var et utall av slike båter i Meløy på 50-tallet, kan disse to entusiastene

fortelle, men nettopp på grunn av at de var store og tunge, og vanskelige å håndtere, ble de ikke tatt vare på.

VERNEVERDIG

Utvalget som hovedutvalget for kultur har satt ned har fått som mandat å stå for daglig drift og tilsyn, og vurdere den videre bruk/ eventuelt restaurering. Utvalget er blitt bedt om å komme med tilhøremelding til kulturvalgets møte 1. mars i år. Hogne Gullberg kan fortelle at de til nå har fått en

vurdering av båten av båtbyggeren Børge Isaksen på Sleneset. Isaksen som selv har bygd og restaurert mange Nordlandsbåter sier at det er sjelden kost å finne en ekte motoråttning som er i så pass stand som «Teisten» og mener derfor det er spesielt viktig at den blir reddet før det er for sent. Han mener båten må restaureres og tilbakeføres til det den har vært opprinnelig, og mener også at den bør ligge ute på sjøen om sommeren og i naust om vinteren. Hans vurdering til istandsetningen vil be-

løpe seg på omlag 60-70.000 kroner.

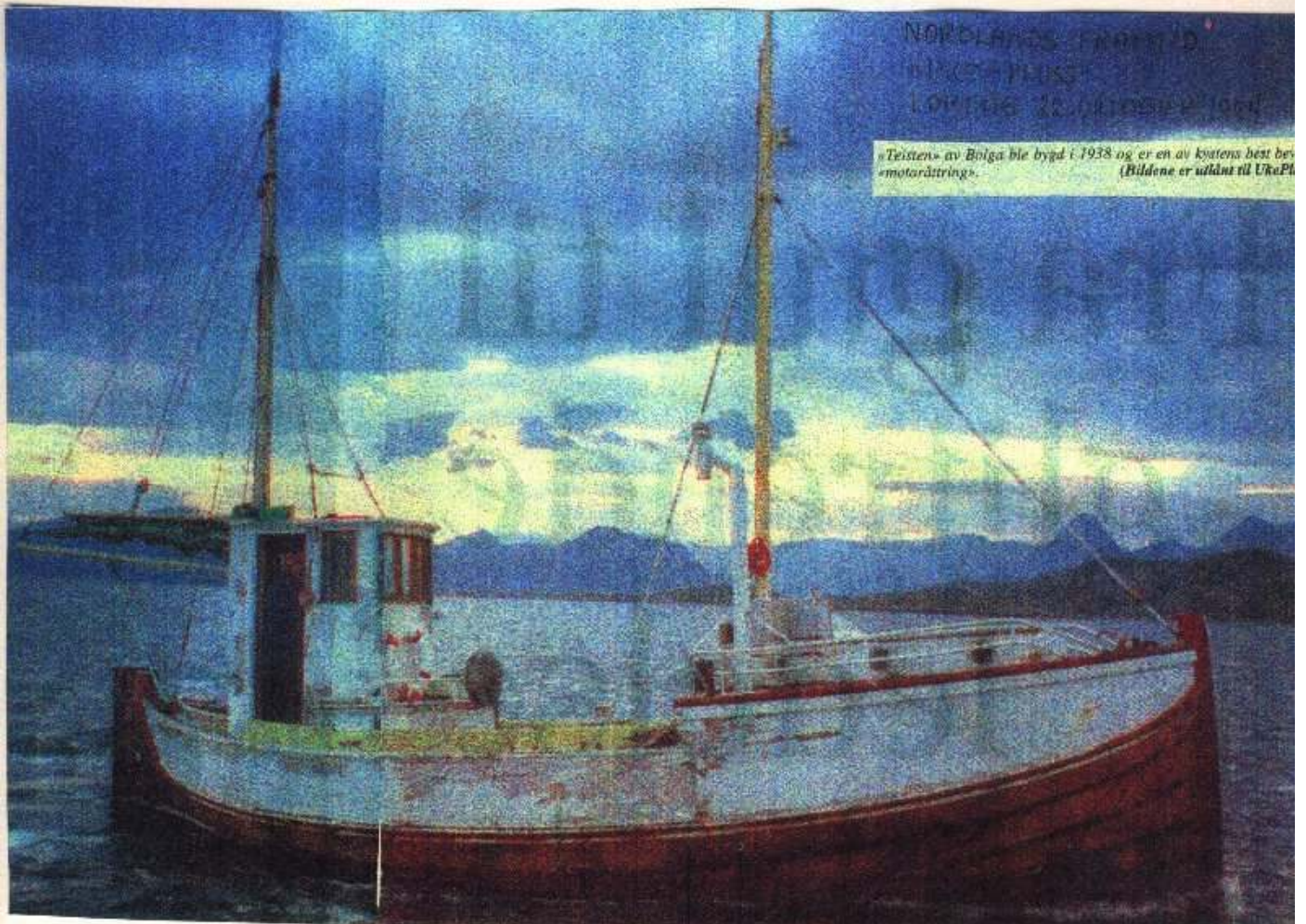
MUSEUM?

Hva skal så denne båten brukes til for ettertiden? Ja, det er det store spørsmålet, sier Hogne Gullberg. Det er blant annet noe av det vi er satt til å finne ut. Det som er helt sikkert, er at båten ikke må gjemmes i et naust, men bli satt istand og brukt, f.eks. som representasjon for Meløy kommune i forskjellige sammenhenger, som f.eks. Trebåtfestivalen på Rognan

osv., sier han. Vi jobber nå med å få en museumsfaglig vurdering av båten, og håper det lar seg gjøre med det første. Deretter må vi finne ut hvordan restaureringen skal finansieres, og her er vi interessert i forslag og gode ideer, så hvis det er flere med interesse for gamle trebåter, er det bare å ta kontakt, sier Hogne.

Restaurerer Meløys eldste «motoråttring»

Den gamle «motoråttringen» skal komme til heder og ære igjen. Verneinteressert i Meløy kommune har nemlig sikret seg en av kystens best bevarte motoriserte Nordlandsbåt; «Teisten» av Bolga. Den 56 år gamle stoltheten skal nå topp-restaureres hos båtbygger Børge Isaksen på Sleneset i Lurøy.

NORDLANDS FRAMTID
BILDEPLUSS
LØRDAG 22. OKTOBER 1994

«Teistens» av Bolga ble bygd i 1938 og er en av kystens best bevarte motoråttringer. (Bildene er utlånt til UkePluss)

Nordlands Framtid

lørdag, den 22. oktober 1994

– «Teisten» er ingen seilbåt med ettermontert motor, men en original «motoråttring». Båten ble bygd i Rana i 1938 og representerer på mange måter siste utviklingsstadium av Nordlandsbåten, forteller Per Hogne Jensen som sammen med Hogne Gullberg førte «Teisten» fra Bolga til Sleneset før høststormene satte inn.

«Teisten» har vært i Bolgamannen Arthur Lorentzens eie helt siden den var ny, og har siden vært en trofast bruksbåt helt fram til våre

Båtentusiastene Per Hogne Jensen og Hogne Gullberg har ført «Teisten» til båthavnen i Bolga i Rana.

dager. Den er alderen tatt i betraktning svært velholdt. Ja, ifølge «Båtsamlingen» i Gratangen er dette en av ytterst få gjenværende eksemplarer i sitt slag langs kysten. Men naturlig nok er 56-åringen noe merket av tidens tann. Derfor er den kjente båtbyggerfamilien på Sleneset satt på jobben.

MUSEUM

Båten er absolutt bevaringsverdig, og det er gledelig at det er gjort formelt vedtak om å ta vare på den

for ettertiden, sier Per Hogne Jensen. I det ligger at Meløy historielag i samarbeid med kommunen har kjøpt båten. Meløy Bygdemuseum står som eier og ildsjelene håper at også Riksantikvaren vil kunne bidra med midler til restaureringsarbeidet.

– Men «Teisten» skal ikke bli en død museumsgjenstand. Båten bør ha sitt naturlige tilhold på Bolga også i framtiden. Målet må være at vi kan bruke den aktivt i forbindelse med arrangementer knyttet opp mot undervisning og kultur, mener Jensen.

NY-GAMMELT

Han ser ikke noe «galt» i at båten

har fått en nyere dieselmotor underveis og er utrustet med første generasjon ekkolodd, som tross alt var fremmedord om bord da båten var ny: – Fartøyvern betyr ikke at båten må ribbes for dette utstyret. Tvertimot viser dette utviklingen i kystfisket, hvordan driftsmetodene ble tilpasset ny teknologi.

Per Hogne Jensen, Hogne Gullberg og Jon-Anton Swensen utgjør «Teistens Venner», en komité under Meløy kulturstyre. Til våren skal båtentusiastene hente den nyrestaurerte «motoråttringen» til hjemlig farvann i Bolga.

Tekst: HÅVARD WILLASSEN

Bli med

Meløy Historielag på

DAGSTUR TIL STEIGEN

Søndag 7. august

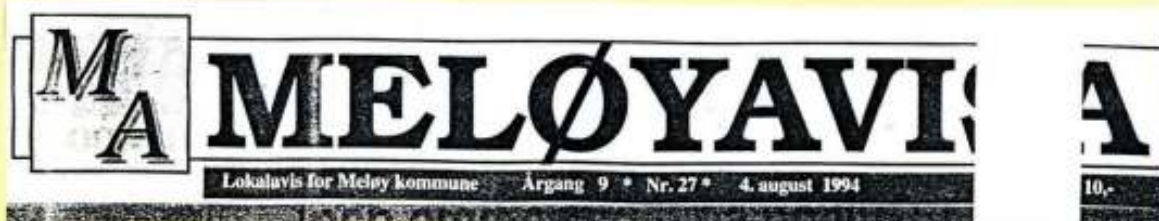
Avreise med hurtigbåt
fra Bolga ca. kl. 07.45
fra Meløy ca. kl. 08.00
fra Grønøy ca. kl. 08.30
fra Ørnes ca. kl. 09.00
Tilbake i Meløy ca. kl. 22.00

Buss rundt ENGELØYA med omvisning på historiske steder, som Batteri Dietl, Prestegårdshagen, Steigen Kirke, Steigen bygdetun, Fotefar mot nord m.v. Turen går forbi Gratøy og langs Steigens kyst m/gulde.

Turen inkl. omvisning og bespising (varm lunsj) kr. 350,00.
Familerabatt.

Påmelding til Per Swensen, Bolga, tlf. 75 75 10 45
innen 5. august.

Steigen

KUNNGJØRINGER

Bli med

MELOY HISTORIELAG PÅ DAGSTUR TIL STEIGEN

Søndag 7. august.

Hurtigbåt fra Bolga, Meløy, Grønøy og Ørnes.

Historisk rundttur i Steigen.

Pris inkl. middag kr. 350.-

Familierabatt.

Påmelding: Per Swensen tlf: 75 75 10 45 innen 5. august.

PÅ TUR MED MELØY HISTORIELAG

1994 - STEIGEN

Lørdag, den 7. august 1994.

M/S "Træna" var chartret fra Helgelands Trafikkselskap, og med max belegg om bord bar det nordover til sagaøya Steigen. Blant passasjerene befant også Meløy Hornmusikk seg, og de stilte villig opp og kastet glans over dagen.

Gjennom den kronglete Grøtøyleia snirklet vi oss fram, og Steigen åpenbarte seg med all sin prakt. På Bogøy ventet to busser med stilige guider, for anledningen ikledd drakter fra det lokale sagaspillet om "Hagbart og Signe".

Målet for turen var rett og slett "Engeløya rundt", en tur i seg selv fullpakket av saga og historikk. Vi passerte nausttuftene under Steigberget, gjorde stopp og studerte en av Wehrmachts største kystfestninger, "Batterie Dietl" på Bø. Området Grådussan er omgjort til krigsminnepark, et sted hvor publikum kan finne ro og rekreasjon og manes til ettertanke, et sted for økt kunnskap og opplevelse.

På Engel'n Cafè og Galleri vanket det god mat før ferden gikk videre til kirken på Steig.

*Den Kirke paa Stegen er bygget af Steen,
men Taget er nogle Gang brekket til Meen
af stormende Vinde hin kaade;
Man haver det tømret og gjort det vel fast,
men kort Tiid derefter af Veyret omkast;
Naar Æolus tager at svinge,
og kommer med brusende Bulder for Dag,
da skaanes ey Huuse, ey Tømmer, ey Tag:
Han kand os ret mesterlig tvinge!*

Diktet fra "Nordlands Trompet" var Petter Dass' kommentar til de mange ulykkene som rammet nettopp denne kirken på hans tid - noe som må ha vakt en viss oppsikt i vide kretser.

Midt på innmarka på Steig finnes store gravhauger, samt Nord-Norges høyeste bauta (6 m.).

Steigen Bygdetun er en fin samling eldre bygninger fra nærmiljøet, med en rikholdig samling gjenstander og innredninger.

Vi ankom Meløyfjordingen henimot natt etter en noe urolig retur. Sørvesten hadde inntatt fjordene, og gjorde overfarten noe tøffere enn mange satte pris på. En fin og minnerik dag var likevel i ettertid hovedinntrykket, alle eventuelle ubehageligheter fikk forhåpentligvis etter hvert et glemselens slør over seg!

M/S "TRÆNA" var chartret av Meløy Historielag fra Helgelands Trafikkselskap A/S - lørdag, den 7. august 1994 - med godt belegg om bord bar det nordover til sagaøya Steigen.

Blant passasjerene befant Meløy Hornmusikk seg. De stilte velvillig opp - som her under bunkringen i Kvalvika i Bodø.

PROGRAM FOR HISTORIE-TUR TIL STEIGEN

- kl. 13.00 Ankomst Bogøy kai.
Avreise med buss til saga-øya.
Busstur gjennom tusenårig kulturlandskap.
- kl. 13.45 Steigen Bygdetun.
Rikholdig bygdemuseum. Omvisning.
Prestegårdshagen. Rusletur i fordums storhet.
- kl. 14.30 Steigen kirke. Middelalderkirke. Omvisning.
- kl. 15.00 "Fotefar mot nord". Fornminnesti.
Hagbardholmen, Sigardshaugen, Lagmannsgården,
Vollmoen, Langsteinen, Hagbard & Signe ...
Gjennom jernalderlandskapet pr. fot eller buss
(avhengig av kondisjon, værforhold og evt. tidspress).
- kl. 15.45 Varm lunch på Engel'n café & galleri.
- kl. 16.45 Batterie Dietl.
Besøk i restene av Wehrmacht's store kystfestning fra
2. verdenskrig. Utstilling og opplevelser nede i en av
kanonbunkerne.
- kl. 18.00 Avreise med hurtigbåt fra Bogøy kai.
Guide langs leia sørover til Helnessund.
Vi passerer bl.a. Grøtøyrenna med Grøtøy gamle
handelssted.

STEIGEN

alternativet utenfor allfarvei...

MS "TRÆNA"
Chartret fra
Helgelandske Trafikkselskap AS

Meløy Hornmusikk spiller opp under bunkring i Bodø

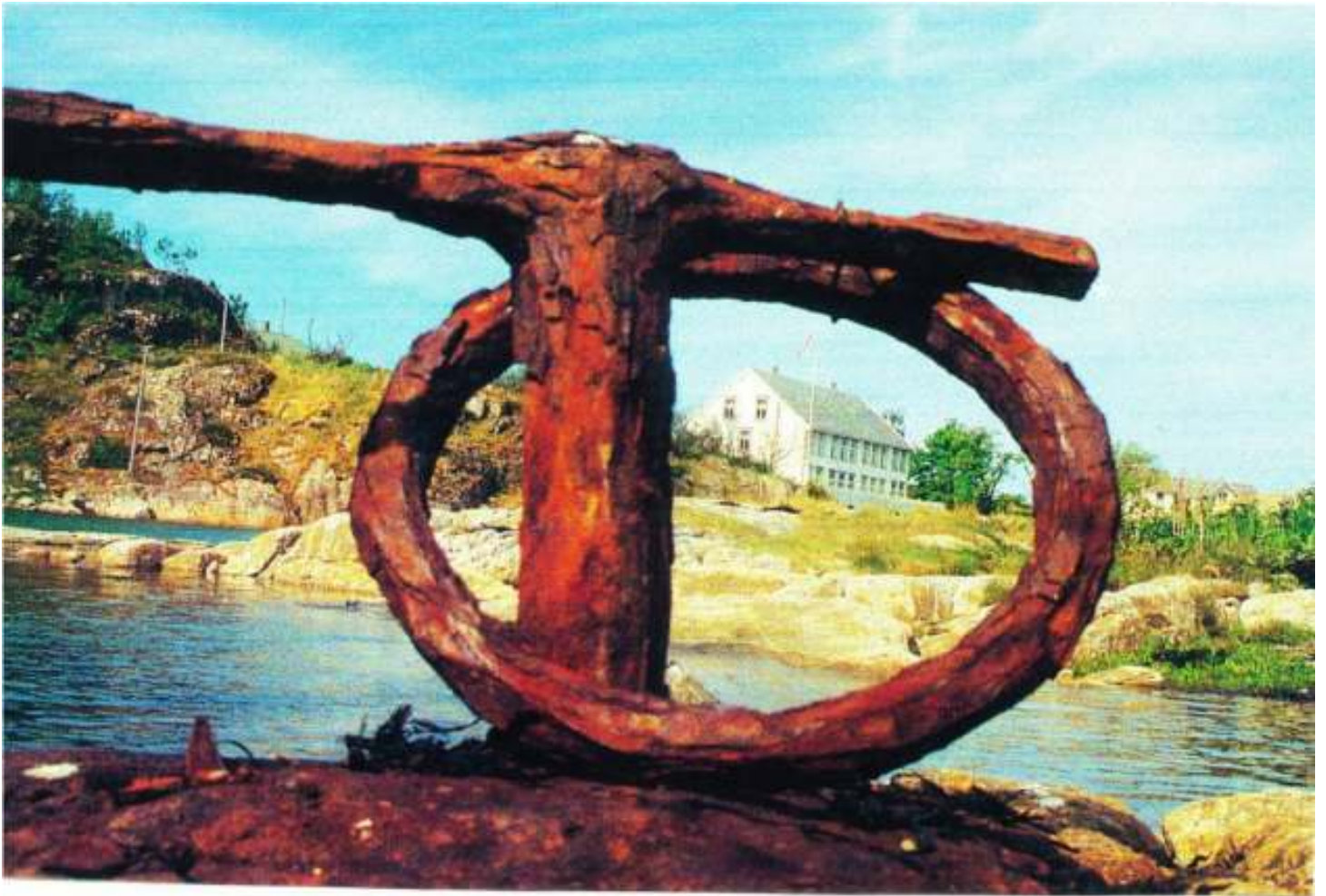

Anita Waatvik
og en firbent kompis,
her utenfor Nordskott,
nord i Grøtøyrenna.

- Og Steigen åpenbarte seg i all sin prakt
og med alle sine fotomotiver

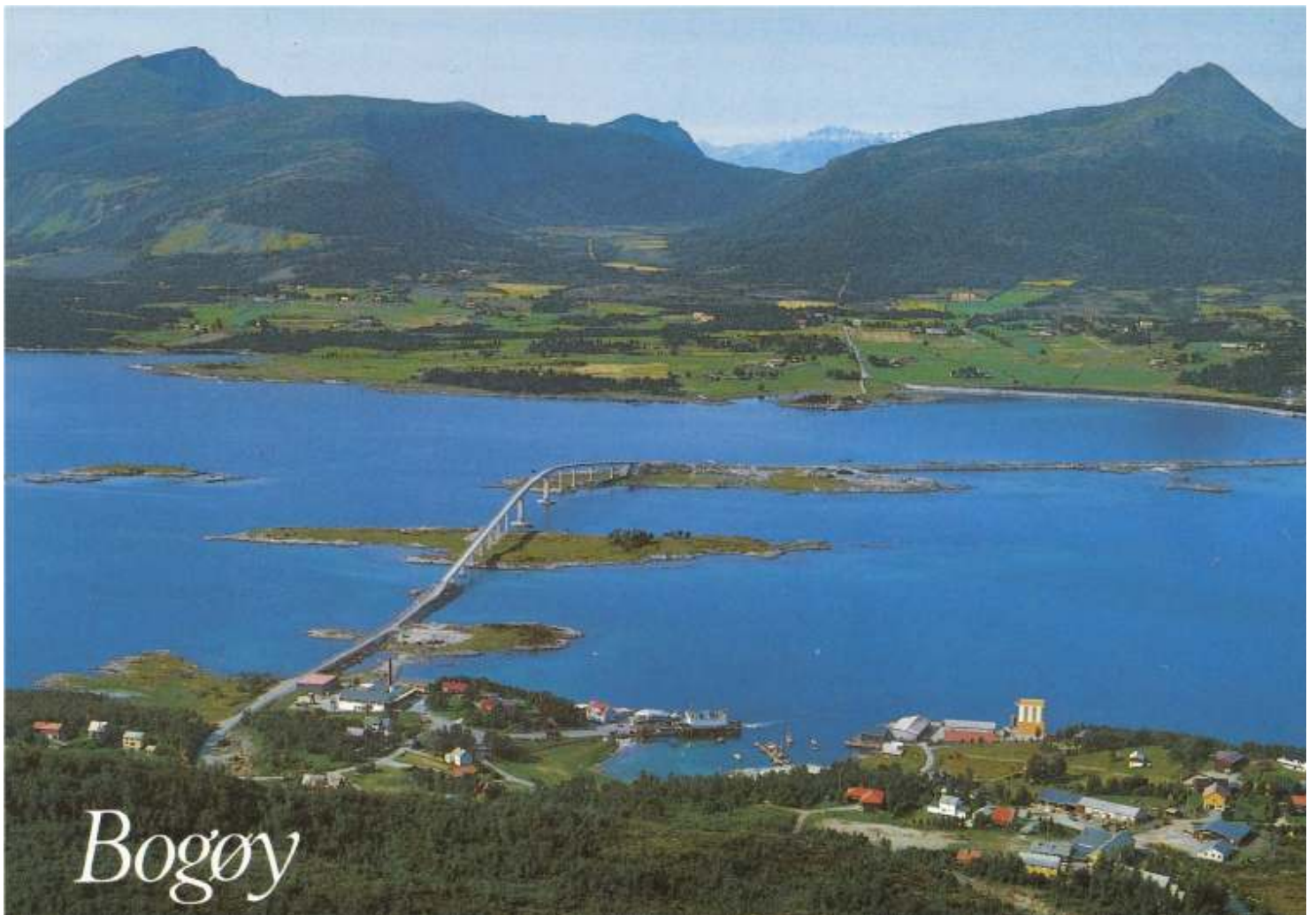

Idet vi passerer Grøtøy, får vi et glimt av hovedbygningen - slik den også må ha åpenbart seg som det fordums store og særdeles viktige handelstedet for forbipasserende Lofot-fiskere dengang slekten Schøning rådet grunnen, en familiebedrift som besto i 233 år.

UT MOT HAVET

Grøtøy ligger lengst vest i Steigen kommune, like utenfor Nordskot. Den indre skipsleia går mellom Grøtøy og fastlandet og er her bare noen hundre meter bred, før den munner ut Vestfjorden. Leia og Grøtøyas beliggenhet var da også hovedgrunnen til at det største handelsstedet på Nordlands kysten lå her på slutten av forrige århundre. Her samlet fiskere seg på tur til Lofoten og pustet ut før de tok fatt på den siste strabasen over Vestfjorden.

Idag har ikke Grøtøy lenger denne betydning for de moderne fiskere. Tuftet på de gamle tradisjonene vokser det imidlertid nå fram en ny type båtgjester som kommer til Grøtøy, nemlig seilere og ferierende båtfolk. Disse har sitt høydepunkt i månedskiftet juni/juli. Da arrangerer Bodø Seilforening den årlige Vestfjordseilasen, Nord-Norges største kappseilas med 70-80 deltakende båter.

På Bogøy ventet to busser med ypperlige guider, ikledd drakter fra Sagaspillet om "Hagbart og Signe" som oppføres på Vollmoen - ikke langt unna Steigen kirke - annen hver sommer. Bussene førte oss over Engeløy-brua og målet var rett og slett "Engeløya rundt", en tur i seg selv fullpakket av saga og historikk. De to bussene dro i hver sin retning for å få adskilte passe store grupper - og i dette albumet bærer det til høyre og nordover når vi kommer over brua.

Ankomst Bogøy

Busstur Engeløya rundt
med ypperlige guider.

Nausttuftene under Steigberget

Under Steigberget mellom tunanleggene på Vollmoen og Bø ligger to nausttufter vegg i vegg. Naustene har kanskje ikke vært blant de aller største i landsdelen, men slett ikke av de minste heller. Noe bevis for at de har huset høvdingens langskip har man nok ikke, men de føyer seg likevel naturlig inn i rekken av betydelige fortidsminner langs denne kyststrekningen.

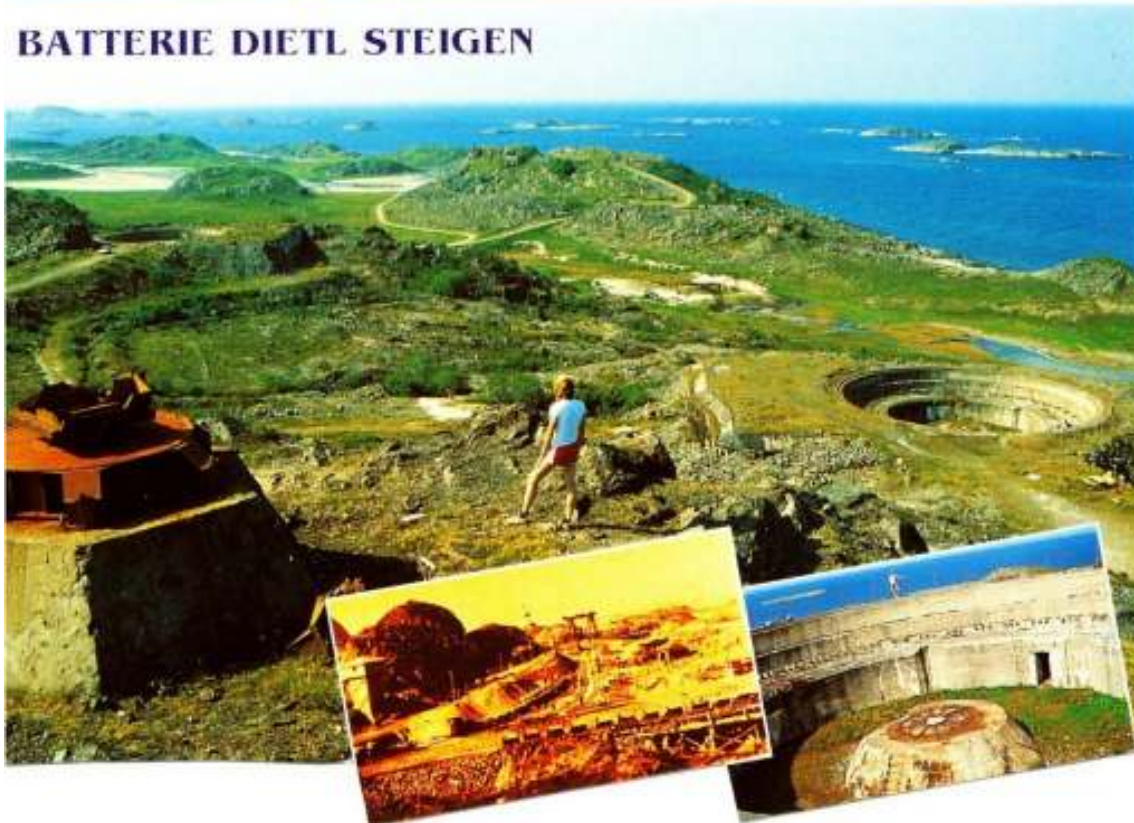
En rusletur i Grådussan

Midt i et krigsminne fra 2. verdenskrig.

En av Wehrmacht største kystfestning

BATTERIE DIETL STEIGEN

BATTERIE DIETL

I nyinnredet kanonbunker fra 2. verdenskrig kan du oppleve guset fra krigstida. Ei utstilling med bilder, tekster, gjenstander, lydopptak og lysbilder fra 2. verdenskrig i mektige utstillingslokaler.

Kiosk og souvenirsalg.

I turistsesongen åpent hver dag kl. 14.00-18.00.
Ellers guideturer på bestilling til store og små grupper.

Ring tlf.: 75 77 63 86.

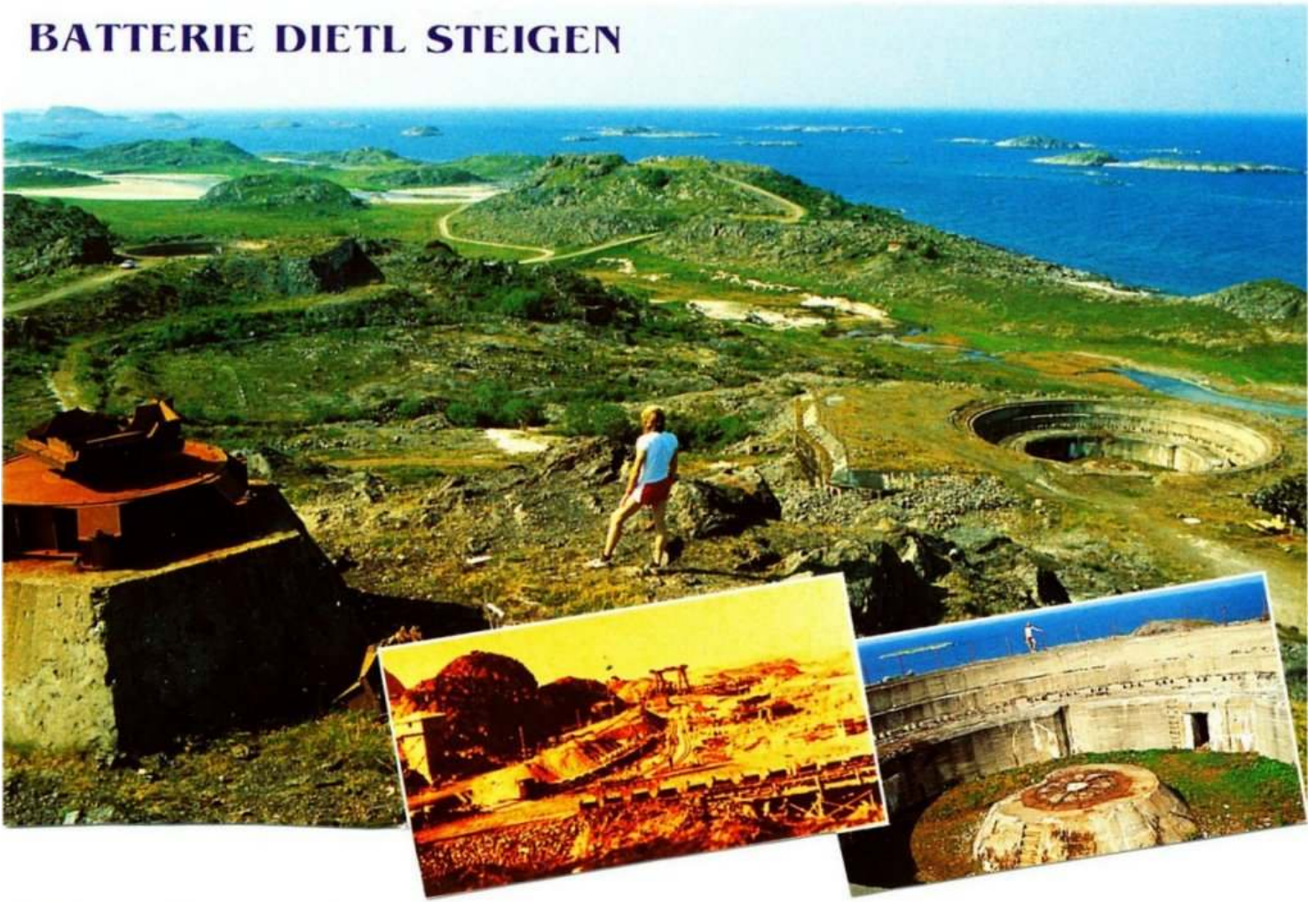
Opplevelser med
historisk sus

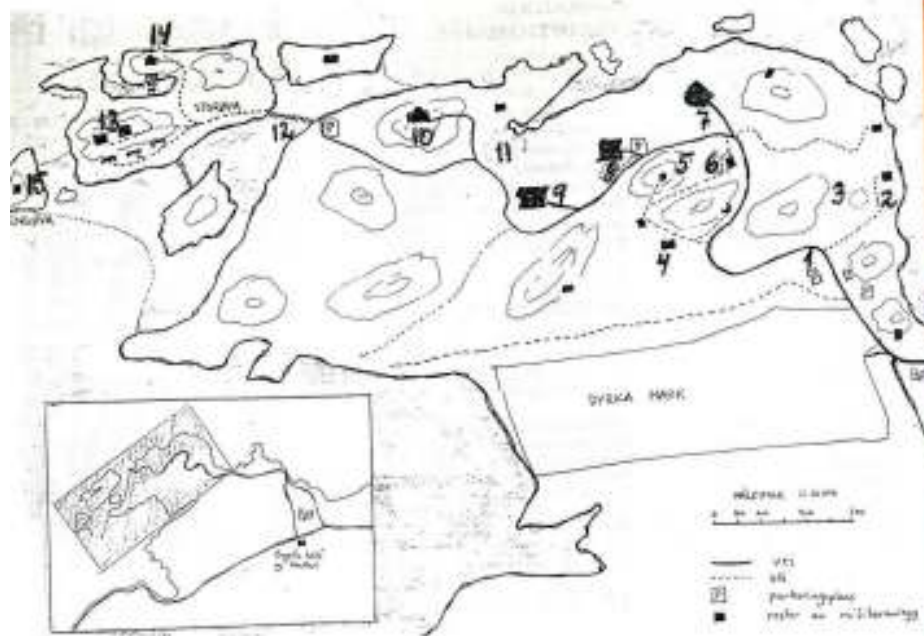

STÅR TIL
TJENESTE!

Batterie Dietl var en av Wehrmachts største kystfestninger. "Grådussan" på Bø hadde strategisk beliggenhet med utsikt over Vestfjorden og innseilingen til Narvik. Mye av tungarbeidet ble utført av 5.000 russiske krigsfanger, hvorav over 500 mistet livet her. Sivilbefolkningen på Bø var evakuert.

BATTERIE DIETL STEIGEN

EN KORT GUIDE.

1. Waka. Rester etter brakkeleir.
2. Gravfelt fra jernalderen.
3. Bronsealderreys.
4. Stor nærforsvarsbunker.
5. Radar-hus.
6. Fundament steinknuseverk.
- 7-9. Bunker Batterie Dietl. 40,6 cm. kanoner.
8. Bunker öpen for publikum. På eget ansvar!
10. Bunker-kommandoplass.
11. Grunneiernes grustök.
12. Steinfylling til Storöya. NB! Omflödd ved fla-sjöl.
13. Fundamenter Batterie Stranden. 15 cm. kanoner.
14. Bunker kommandoplass.
15. Fundament lyskaser på Engöya.

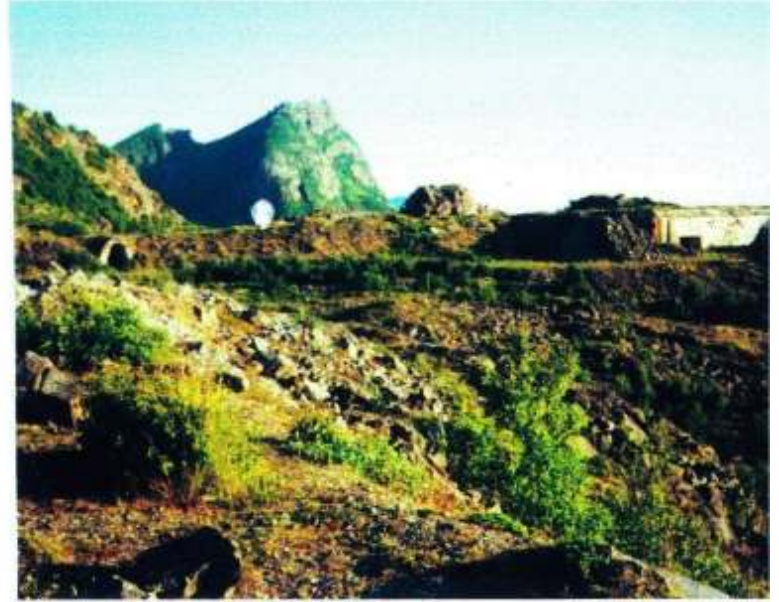
Mennesker blir små i slike omgivelser. Dette krigsminnet ytterst mot Vestfjorden, bestående av tomme kanonstillinger, underjordiske ganger og enorme bunkerser taler sitt tause språk. Kystfortets kanoner kunne i sin tid være i stand til å skyte granater helt til yttersida av av Lofoten!

BATTERIE DIETL, EN AV WEHRMACHTS STØRSTE KYSTFESTNINGER

Hitler ønsket å kontrollere norske-kysten og anla derfor kystfestninger. Grådusban på Bø hadde strategisk beliggenhet med utsikt over Vestfjorden. Her startet tyskerne i 1942 byggingen av en kjempestor kystfestning. Mye av tungarbeidet ble utført av russiske krigsfanger og over 500 mistet livet her. Bygda Bø ble gjort om til en tysk festnings-by og sivilbefolkningen måtte evakuere. Kanonene ble aldri brukt i kamp. Etter krigen ble det meste demontert, men restene står fortsatt igjen.

Modell som viser kanonens størrelse i forhold til bunkersen.

Grådussan er gjort om til krigsminnepark, et sted hvor publikum kan finne ro og rekreasjon, manes til ettertanke, et sted for økt kunnskap og opplevelse. Kanonene på Batterie Dietl ble aldri brukt i kamp. Etter krigen ble det meste demontert, men restene står fortsatt igjen, et unikt museum i sin sjanger som stillestående forteller sin historie.

Liv Korsnes studerer krigshistorie

- og Høgne Gullberg og Per Høgne Jensen likeså

GRÅDUSSAN KRIGSMINNEPARK.

Det arbeides på planstodiet med å gjøre dette området til en krigsminnepark, et sted hvor publikum kan finne ro og rekreasjon, et sted for økt kunnskap og opplevelse.

GRÅDUSSAN FRILUFTSOMRÅDE.

De steinete knausene og de lange grasslettene nedenfor det store dyrkede området er felles utmark for en del av gårdbrukerne i Bø. De stiller raust området til disposisjon for deg til rekreasjon og opplevelse. Vi vil bare be deg ta litt hensyn: søppel plasseres i søppeldunker eller tas med tilbake. Respekter båndtvangen for hunder, da området brukes til beiteområde for sau og storfe. Vær varsom med bruk av ild. Sår i terrenget gror svært seint i dette karrige terrenget. All ferdsel i festningsområdet skjer på eget ansvar!

Engel'n
Cafe & Galleri *Øl- og vinrett.*

*God hjemmelaget mat,
spennende utstillinger.*

Bø, 8090 Våg,
Telefon: 75 77 63 88 / 75 77 79 02

Bø - Engeløya med Mjeldberget
Meløy Hornmusikk spiller opp utenfor Engel'n Café på Bø

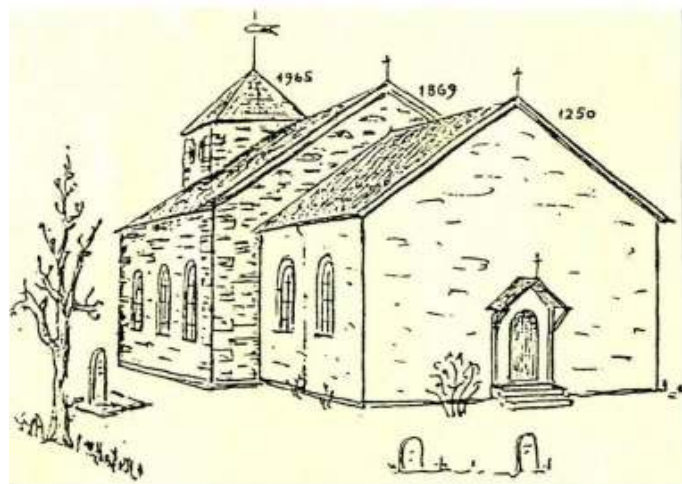
STEIGEN

KIRKE

*Den Kirke paa Stegen
er bygget af Steen,
Men Taget er nogle Gang
brekket til Meen
Af stormende Vinde hin kaade;
Man haver det tømret
og gjort det vel fast,
Men kort Tiid derefter
af Veyret omkast;
Naar Æolus tager at svinge,
Og kommer med brusende
Bulder for Dag,
Da skaanes ey Huse,
ey Tømmer, ey Tag
Han kand os ret mesterlig tvin,*

.....PÅ HISTORISK GRUNN.

På sørvest-siden av Engøya står Steigen kirke som et løyefallende landemerke med godt utsyn over Vestfjorden og Lofotfjellene. Kirken ligger i et område som har tradisjon langt tilbake i tiden; på det gamle høvdingedømmet Steig. Og så snart som dette ordet blir nevnt, dukker også naturlig ordet maktsentrum opp. Vi vet at her har mektige menn rådd opp gjennom tidene, og at disse menn av Steig har vært sentrale i såvel nasjonal som internasjonal sammenheng.

.....NORD-NORGES ELDSTE DATERTE KIRKEGÅRD.

Høvdingen på Steig tok motvillig imot kristendommen engang på slutten av 1000-tallet og fikk sannsynligvis bygd ei trekirke et sted i nærheten av høvdingegården. Utenfor kirka begravde de så sine døde på kristent vis, med ansiktet mot øst, slik at de kunne være rede til å møte Jesus ved hans gjenkomst.

Ca. 1250 ble steinkirka bygd på den gamle kirkegården. De skjelettene som arkeologer i dag kan finne under murene på kordelen av dagens kirke, skriver seg altså fra den eldste kristne kirkegård som er funnet i Nord-Norge.

Høvdingen på Steig tok motvillig i mot kristendommen en gang på slutten av 1000-tallet, og fikk sannsynligvis bygd ei trekirke et sted i nærheten av høvdingegården. Utenfor kirka begravde de så sine døde på kristent vis, med ansiktet mot øst. Ca. år 1250 ble steinkirka bygd over den gamle kirkegården. De skjelettene som arkeologer i dag kan finne under murene på kordelen av dagens kirke, skriver seg således fra den eldste daterte kirkegård som er funnet i Nord-Norge.

Velkommen til

Steigen Bygdetun

Margit og Anne-Mari Jensen
i en av stuenne på bygdetunet

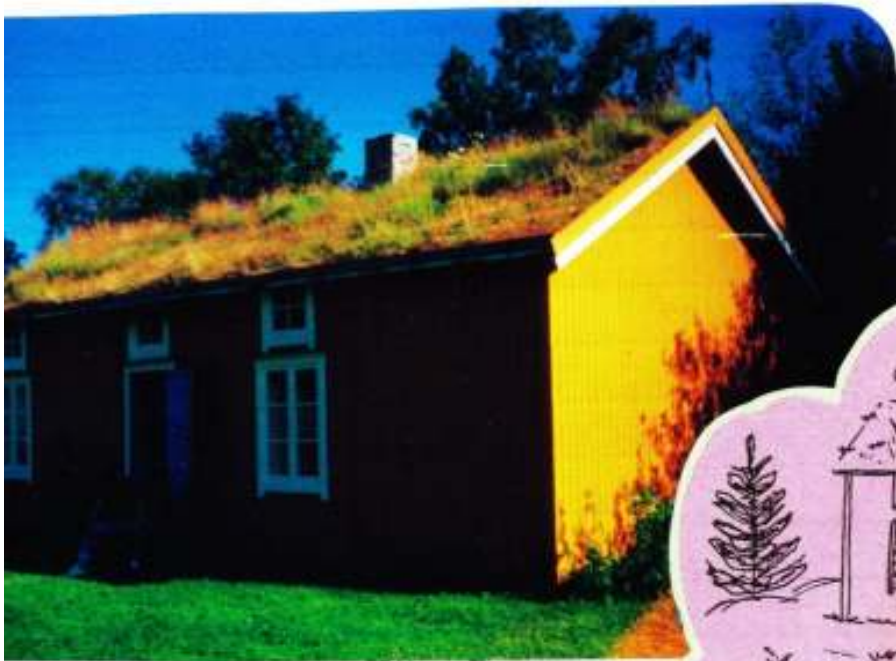

Steigen Bygdetun er lokalisert til den gamle doktorgården "Breidablikk" bygd i 1877. Gården fungerte som legebolig og kontor for distriktslegen i Steigen helt fram til 1962.

I 1985 ble "Breidablikk" tatt i bruk til museumsformål og utgjør nå basis for Steigen Bygdetun.

Bygdetunet er senere utvidet med krambod og nordlandshus (husmannstue). Det arbeides nå med planer om å bygge et redskapshus for å ta vare på gamle redskaper, maskiner og kjøretøy fra det gamle landbruket i Steigen.

På Bygdetunet befinner det seg ca. 1800 gjenstander. Dette er gjenstander hovedsaklig innsamlet og registrert på dugnad.

"FRIDASTUA"

Denne tilveksten fikk Bygdetunet i 1989. Huset kom fra en av de mange husmannsplassene under Steigen prestegård, og viser nå et fisker/bonde-stue fra omkring århundreskifte.

"GAMMEL-BUTIKKEN"

Butikken ble flyttet fra Våg til Bygdetunet i 1986. Den har tilhørt Sverdrup Svendsen som drev landhandel der fra 1897 til 1942.

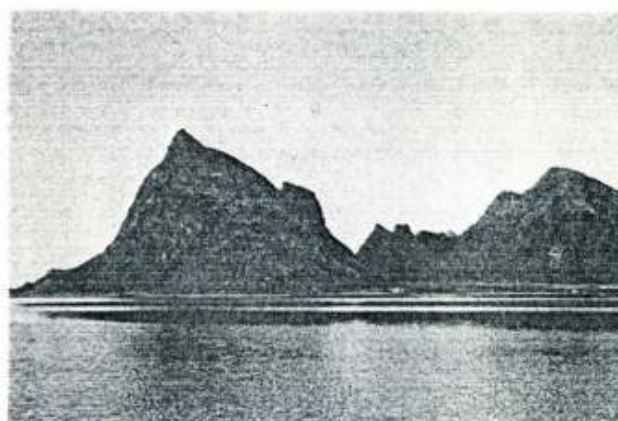

- Værsgod -
hva skal det være i dag ?

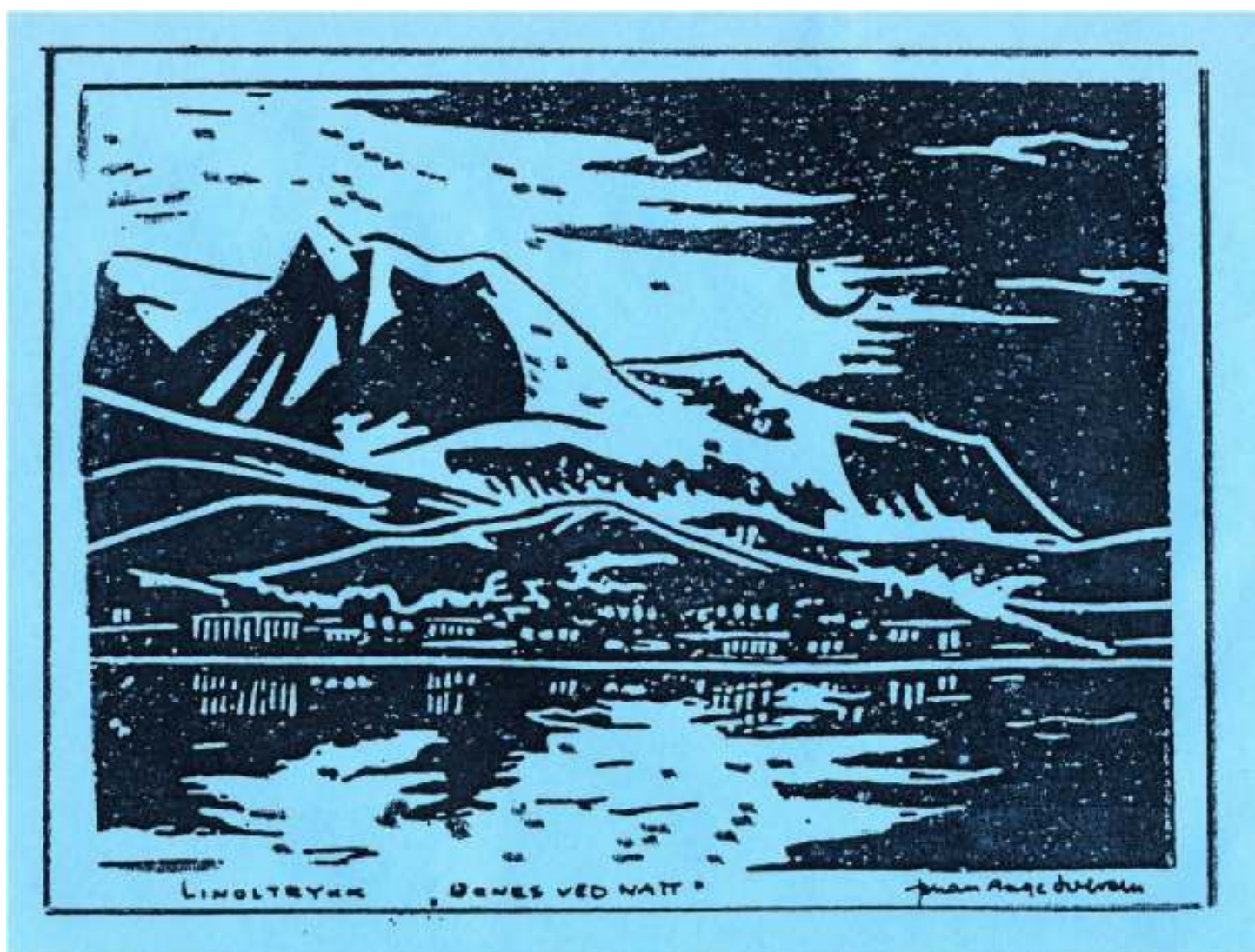
Vi forlater Bogøy

Steigskaret (Engeløya) med "Napoleonsprofilen"

Vi ankom Meløyfjordingen henimot natt etter en noe urolig retur fra Steigen. Sørvesten hadde inntatt fjordene, og gjorde overfarten litt tøffere enn mange satte pris på !

En fin og minnerik dag er likevel i ettertid hovedinntrykket, alle eventuelle ubehageligheter i forbindelse med heimturen har forhåpentligvis etter hvert fått et glemselens slør over seg

Historisk tur til Steigen

Bortimot 80 deltakere var med på historielagets tur til Steigen.

Historielaget hadde i år lagt sin årlige tur til Engøløya i Steigen. Det ble en dag fylt med sterke inntrykk for de vel 80 som var med på turen.

Primus motorer for turen Per Swensen og Rolf Sjørgård fra Meløy Historielag.

Meløy-Avisa
torsdag, 18. august 1994

Vi kunne blant annet se flere naust-tomter, og inni disse måtte det ha stått virkelig store båter. Turen gikk videre til Steigen kirke som ble bygget på 1200-tallet. I 1965 ble Steigen kirke restaurert og brakt tilbake til sitt middelalderpreg. Det var litt artig og se at prekestolen var nesten lik den som står i Meløy kirke.

Guide Åse Kristin i drakt fra Sagaspillet i Steigen.

Guiden vår, Åse Kristin, hadde litt problemer med å få det riktige antall passasjerer etter av- og påstigning, men jeg tror alle var med på tilbaketuren også.

GÅRDSMUSEUM?

"Prestegårdshagen" som mange hadde hørt om og håpet på å få se; kjørte vi sakte forbi. Veien endte opp ved Steigen Bygdetun og den gamle doktorgården fra 1877. (Der solgte de forresten nydelige vaffer.)

I vognbua var det fullt av gamle redskaper fra fordums tid, og det var utrolig interessant. Mange av disse redskapene står sikkert rundt omkring på låvene i Meløy også, og kunne vært samlet sammen til et museum.

PÅ TROSS AV!

Været på hjemturen var ikke like fint som om morran. Det blåste opp til liten sørvestlig kuling i løpet av dagen, så mange måtte mate krabben underveis.

Turen tok nok noe lengre tid enn beregnet, men alt i alt var turen vel verd å være med på. Steigen får sikkert oftere besøk fra historisk interesserte Meløyfjerdinger etterhvert.

Brynhild Sjørgård

Hurtigbåten Træna var skyssbåt for historielaget i år, og brakte oss trygt fram til Bogøy i Steigen etter en kort bunkringstur innom Bodø. Været var bra og vi ble møtt på kaiet av to guider som var kledd i sin fineste stas fra "Sagaspillet i Steigen".

KRIGSHISTORIE

Vi var så mange at vi ble delt i to grupper. Turen til vår gruppe gikk nordover rundt øya og første stopp var "Batteric Dietl". Restene fra Wehrmachts store kystfestning fra 2. verdenskrig brakte oss ca. 50 år tilbake i tiden. For de som opplevde 2.verdenskrig var det nok mange vonde minner som kom for dagen. Man følte seg ganske liten inne i den kalde og fuktige kanonbunkerens og gulfset fra fortiden kunne føles.

Etter dette besøket var det godt å komme inn og få seg et varmt måltid på Engel'n cafe. Der fikk vi servert gryterett m/tilbehør og riskrem til dessert.

FORNMINNER

Mett og slapp "busset" vi videre. Det bar forbi en rekke fornminner.

JACOB JOHANSON

Linetor
og andre
folkelige
viser

Meløy Historielag

En unik kulturskatt

Linefisket og andre folkelige viser er forfattet av Jacob Johanson fra Kila i Rodøy. Han ble født i 1732 og døde i 1804.

Han forfatterskap spenner vidt og gir et tidstypisk bilde fra Helgeland i tiårene før 1800. I så måte representerer disse diktene en unik kulturskatt som Asbjørn Solheim og historielaget i Meløy har gått sammen om å gi ut.

ISBN 82-90412-23-1

9 788290 412239

Meløy Historielag
1994

ISBN 82-90412-23-1

**Boka om bygdedikteren, gårdbrukeren og fiskeren, Jacob i Kila (1732-1804).
Bosted, slekt og diktning - v/Asbjørn Solheim (ill. av Albert Solheim).
Utgitt av Meløy Historielag høsten 1994.**

Forord

Den yrkesaktive delen av livet mitt er nå tilbakelagt, og jeg har fått god tid til min store interesse - nemlig slektsgransking. I større grad enn før ser jeg tilbake i tid, og har i den sammenhengen funnet mange interessante og flotte personer. Spesiell interesse har jeg fått for min tipp tipp oldefar, bygdedikteren, gårdbrukeren og fiskeren Jacob Johansøn fra Kila i Rødøy. Født i 1732 og døde i 1804.

Det var først på 1960 - tallet jeg oppdaget at det var noe spesielt ved ham. Jeg fikk da tak i de første tekstene av diktinga hans. Etterhvert har jeg funnet 15 tekster fra forskjellige arkiver. Noen av tekstene er originale trykk, og noen er kopier av dikterens egne handskrevne tekster. Materialet er delvis mye slitt og utydelig. Det har derfor vært et både stort og spennende arbeid å finne ut av det. Etter hvert som jeg har arbeidet med dette, er jeg også blitt godt kjent med forfatteren og hans tanker. Jacob Johansøn var i sin tid en av de store bygdedikterne på Helgeland. Han er omtalt som en "heldig bygdedikter i Petter Dass stil".

I hans samtid levde en annen kjent og skattet bygddikter i Petter Dass stil, Nils Giertsen Præstøen. Han omtalte Jacob Johansøn som sin "Svoger" (diktersvoger).

Diktinga til Jacob Johansøn dekker et vidt felt fra viser til sørge - trøstesanger og oppbyggelige viser. Noen av diktene skildrer menneskene og deres levekår på Nordlandskysten på den tida.

Det er med stor glede og stolthet jeg presenterer dette rike materialet. Tanken min var å få tekstene samla og kjent. Forfatteren selv og personene han skriver om har mange etterkommere i Meløy, Rødøy og ellers i landet. Jeg håper de vil glede seg over denne samlinga.

Jeg takker alle som har bidratt til dette resultatet. Takken går spesielt til min avdøde bror Kjell for hans store interesse for dette og for oppmuntring til meg. Han gledet seg til å se det ferdige resultatet.

Stokke, 1994
Asbjørn Solheim.

The background of the book cover is a photograph of a scenic landscape. In the foreground, there are several weathered wooden posts standing in a field of green vegetation. The middle ground shows a large, calm lake or fjord that reflects the sky and the surrounding mountains. The background features a range of dark, jagged mountains under a pale, overcast sky. The text is overlaid on this image in a bold, red, serif font.

Sigurd Brattland

**FRA
INDUSTRISTED
TIL
ØDEMARK**

GLIMT FRA RENDALSVIKS HISTORIE

Meløy Historielag

Forord

Ingen andre lokalsamfunn i Meløy kommune har hatt en lignende utvikling som Rendalsvik, en utvikling som førte til et levende gruvesamfunn og som endte med ødemark og fullstendig fraflytting.

Det er ikke helt lett å skrive bergverkshistorie fra Rendalsvik. Da bedriften A/S Mineral ble nedlagt i 1945, og under den følgende avvikling, ble nemlig arkiver, protokoller og papirer brent. Det har vært gjort forøk på å finne stoff om A/S Mineral i flere tyske arkiver, uten at dette så langt har gitt resultater.

Stedsnavnet har vært skrevet på flere måter: Reindalsvik, Renndalsvik, Rendalsvik. I bl.a. standardverket "Norske gardsnavn" er stedsnavnet skrevet **Rendalsvik**. I denne boka benyttes sistnevnte skrivemåte.

Det meste av stoffet i denne boka bygger stort sett på min egen hukommelse. Noen vil kanskje derfor savne beskrivelse av sider ved dagliglivet og i bedriften. Men det får nå så være.

Jeg vil takke alle som har bidratt med gamle bilder. En takk også til min sønn, Arne, som har tatt alle nye bilder, og til Torbjørn Rendalsvik for at han har gitt meg tilgang til gamle dokumenter.

En spesiell takk til Anfinn Myrvang som for meg har vært en drivkraft i dette arbeidet. Til slutt takker jeg Meløy Historielag for at de vil utgi dette i bokform.

Holandsfjord, mars 1994.

Sigurd Brattland

Sigurd Brattland (1914-1994)

Forfatteren av **FRA INDUSTRISTED TIL ØDEMARK**, Sigurd Brattland, ble født i 1914 i Holandsfjord i Meløy. Her bodde han også hele sitt liv, drev sitt småbruk og arbeidet i mange år inntil pensjonisttilværelsen, i Statens Vegvesen. Sigurd Brattland var levende interessert i sitt lokalsamfunns historie, og skrev bl.a. flere artikler som er å finne i Meløy Historielags årbøker.

Som ung mann fikk han arbeid i Rendalsvik, en nå fraflyttet bygd på sørsiden av Holandsfjorden, da A/S Mineral startet sin grafittutvinning på stedet i 1933. Fram til stopp i 1945 jobbet Sigurd både i fjellgruva og i verket, og ble dermed godt kjent med flere sider ved virksomheten.

Sigurd Brattland hadde akkurat avsluttet skrivingen av **FRA INDUSTRISTED TIL ØDEMARK** da han brått døde 17. mars 1994. Det lå ham sterkt på hjertet å få fortalt historien om Rendalsvik.

Meløy Historielag, som gir ut Sigurd Brattlands beskrivelser og minner fra Rendalsvik, ser det som verdifullt på denne måten å kunne ta vare på vår lokale historie, en historie som er fortalt av en som sto midt opp i det som skjedde.

ISBN 82-90412-98-3

9 788290 412987

**Meløy Historielag
1994**

ISBN 82-90412-98-3

PÅ TUR MED MELØY HISTORIELAG

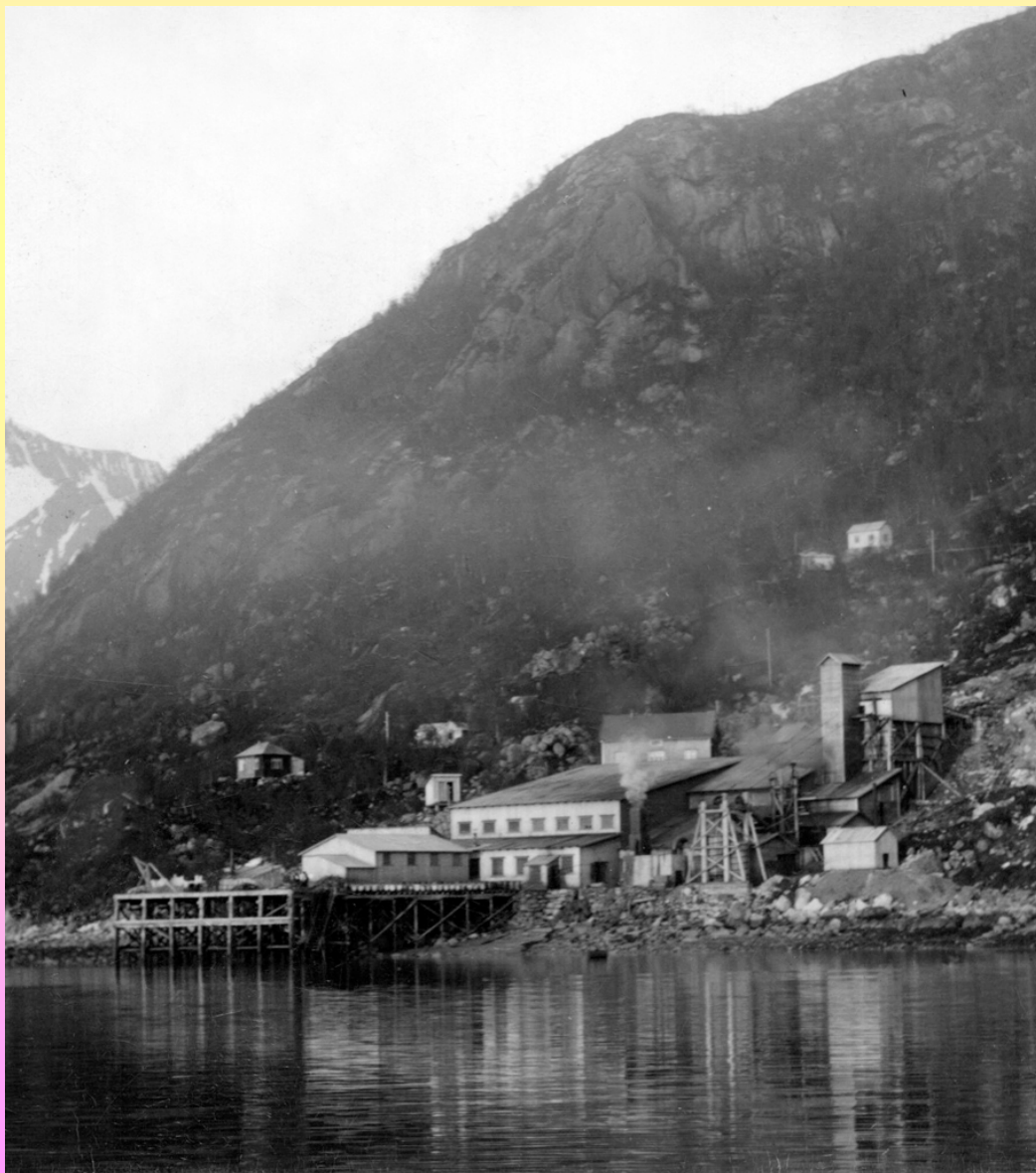
1994 - RENDALSVIK

Søndag, den 11. september 1994.

I forbindelse med Meløy Historielags utgivelse av boka "Fra industristed til ødemark - glimt fra Rendalsviks historie" av Sigurd Brattland, ble det søndag den 11. september 1994 arrangert utflukt med "Meløycruise" for ca. 100 mennesker med ekskursjon til det forlenget nedlagte gruvesamfunnet i Rendalsvik på sørsiden av Holandsfjorden i Meløy.

Her ble det besiktigelse av gamle tufter og turgåing på gjengrodde stier.

At turen ble arrangert på selveste "Kulturminnedagen", gjorde ikke saken mindre!

Med M/S "Meløycruise" og Historielaget på tur til Rendalsvik på sørsiden av Holandsfjorden, søndag den 10. september 1994.

Anfinn Myrvang og Per Swensen presenterer de to siste særboekene, og nyttet høve til å minne om det øvrige av Historielagets produkter.

To av Sigurd Brattlands barn, Eli og Arne, var med på turen til Rendalsvik, og sto for det kunstneriske.

RENDALSVIK

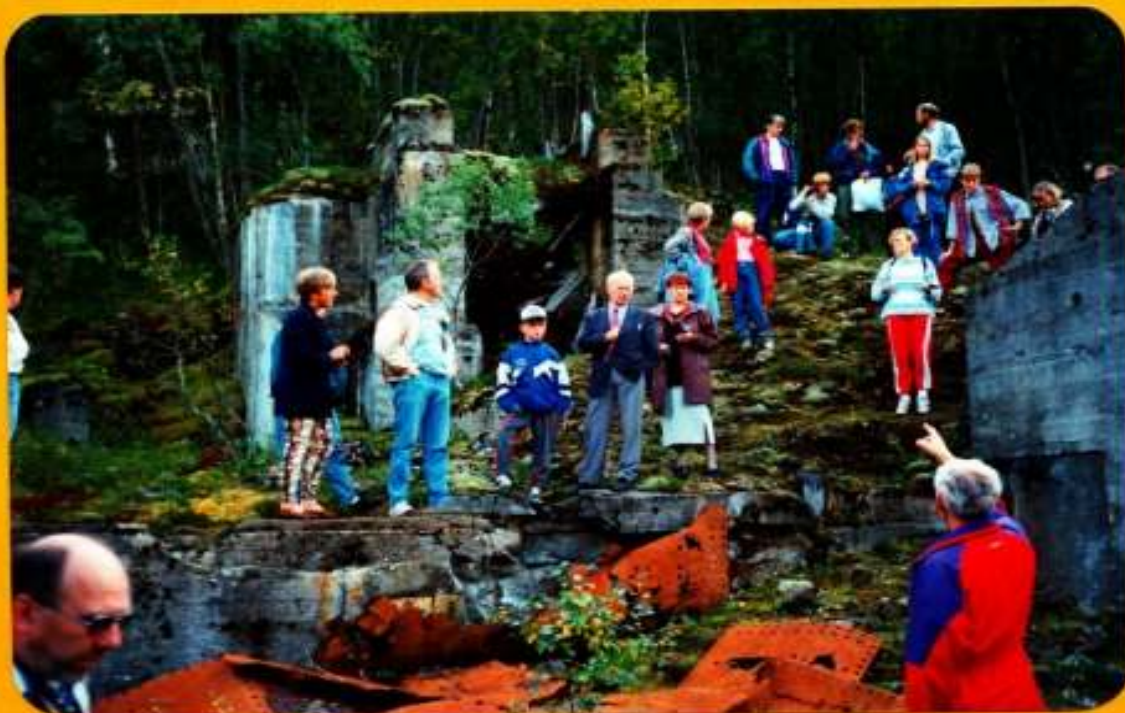
et levende gruvesamfunn som endte med ødemark og fraflytting.

Første gang en i skriftene registrerer bofast familie i Rendalsvik er i år 1667. Siden bodde det jevnt folk i bygda opp mot våre dager. Rundt siste århundreskifte oppdaget man grafitten, og etter en særdeles treg start var man i gang tidlig i 1930-årene med drift i Rendalsvik, de første årene sesongpreget på grunn av manglende installasjoner. Helårsdriften var i gang fra 1935.

Det var ei livskraftig bygd - med kaianlegg m/rutebåtanløp, kraftutbygging, brevhus, sangkor, ungdomslag, bridgeklubb og skole - for å nevne noe.

Fra den spede starten på gruvedriften og fram til slutten gikk det kun 15 år. Det hele opphørte i maidagene like etter krigen i 1945. Poståpneriet ble nedlagt mot jul i 1948, butikken i 1959 og skolen i 1963. I 316 år bodde det folk i Rendalsvik - kun noen få av disse årene utgjør gruvedriftstida.

Da driften opphørte i 1945, var det vel 130 fastboende i Rendalsvik. Etter dette besto samfunnet enda noen år. Noen trodde på ny drift, og nye forsøk ble også gjort - bare altfor sent for bygdesamfunnet, stedet var fraflyttet.

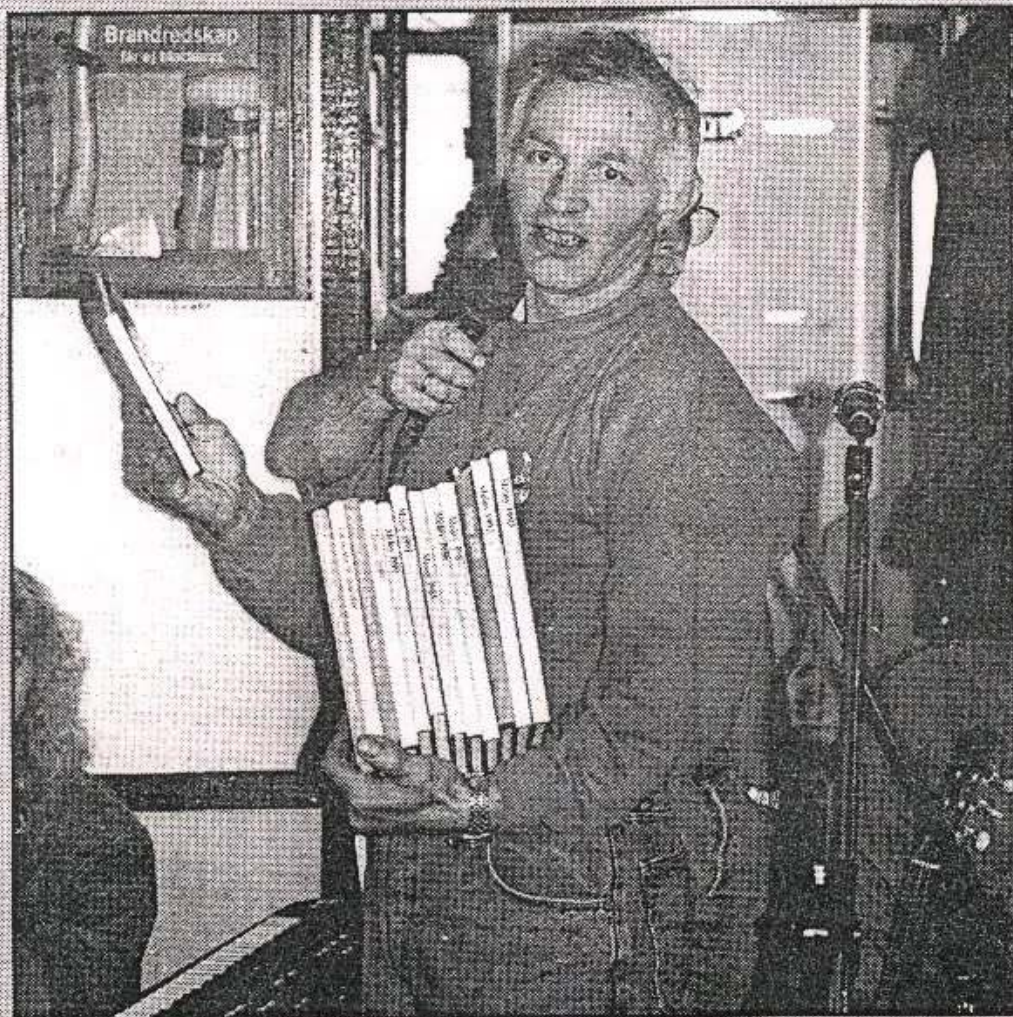
J 316 år bodde det folk i Rendalsvik, av dette utgjør gruvedriften kun 15 år, men til gjengjeld var dette en særdeles aktiv epoke i grenda !!

På gjengrodde stier

En historisk søndag

Per Swensen viser stolt fram Meløy Historielags samlede verker. I år feirer historielaget 10 år.

Søndag ble en uforglemmelig fin dag for de over 100 deltakerne på båtturen til Rendalsvik. Det var Meløy Historielag som sto som arrangør av turen som gikk av stabelen på selveste kulturminnedagen.

TUR MED HISTORISK SUS

Den nasjonale kulturminnedagen ble ettertrykkelig feiret i Meløy Historielag. De inviterte alle interesserte på cruise til Rendalsvik i forbindelse med utgivelsen av to nye bøker. At det

ble en dag preget av både kultur og minner, er ingen i tvil om. Nesten 100 personer møtte opp til båttur i det fine septemberværet.

Marit Haugdahl

På vei utover i "Meløy-cruise" ble forsamlingen presentert for den ene boka - "Fra industristedet til ødemark". Det er en bok om Rendalsvik skrevet av Sigurd Brattland. Brattland var med på hele det kortvarige industrieventyret. Selv fikk han ikke se den ferdige boka, han gikk bort etter å ha satt det siste punkum i manuskriptet i mars i år. Sigurd Brattlands familie stilte velvillig opp med underholdning da boka ble lansert. Barna Knut, Eli og Arne, og barnebarnet Erlend Fagertun bidro med ord og toner. **INDUSTRI BARE EN LITEN DEL**

I Rendalsvik bodde det folk i over 300 år. Gruvedriften i dette århundret er bare en liten del av stedets historie. Den første som er registrert bofast i Rendalsvik var Peder Raffelsen. Det var i 1667. Da Alfred Krogh

tok veien over fjorden og ble pasient på Vallsjøen i 1983, ble bosetningen i Rendalsvik historie. Det var brødrene Hartvig og Olaus Hansen som rundt århundreskiftet oppdaget granittforekomstene på stedet. De var på saucleting i fjellet, og fant mineraler som de trodde kunne være drivverdige. Resultater fra NTH i Trondheim beviste at brødrene hadde funnet grafit. Ikke før i 1930 ble det fart på sakene.

Da fikk direktør Holmsen og overrettssakfører Kleim konsesjon på 25 års utvinning av grafitten. Firmaet het A/S Mineral, og var finansiert med tysk og nederlandsk kapital.

LEVEDYKTIG LOKALSAMFUNN

Selv om Rendalsvik i dag ligger forlatt og øde, var det engang et meget levedyktig lokalsamfunn der. I 1944, mens gruvedriften var

underlagt tyskerne, var det så mye som 200 ansatte. Mange var dag- og ukependlere, men i 1945 var det så mye som 130 fastboende. Etter frigjøringen var det slutt. Det ble drevet vedlikeholdsarbeid i noen år, i håp om at ny kapital skulle bli investert i driften. Det ble med håpet. Folk fikk seg jobb andre steder, og flyttet etterhvert fra stedet. Så stengte poståpneriet, butikken, skolen og lokalbåten

sluttet å legge til ved kai i Rendalsvik. Det var drift på anlegget fra 1970 til 1980, men da var arbeidene dag- og ukependlere.

MEMODIG GJENSYN

Mange av de som var med historielaget denne dagen har bodd i Rendalsvik. Da vi gikk oppover den gjengrodde veien, var det stadig utrop fra folk som fant igjen tuftene etter sitt tidligere bosted. En av dem var Margit Larsen, nå bosatt i Glomfjord. - Det er vemodig å være tilbake. Det ble et helt spesielt naboskap når vi levde så tett inn på hverandre. Samholdet var utrolig sterkt, sier hun, og flere nikker enig. Når man ser Rendalsvik i dag er det utrolig at det bare for 50 år siden var langt over 100 beboere, bridgeklubb og flere sangkor. De fleste kunne nok ha tenkt seg å få mer tid til å rusle rundt på

det nedlagte industristedet, både de som har bodd der, og oss som aldri hadde vært der før. Men for at tidssjemaet ikke skulle sprekke helt, måtte vi rusle i marsjert tilbake til båten.

HEDER TIL TIPP TIPP OLDEFAR

Med magen full av kaffe og gode kaker, ble passasjerene presentert for boka "Linefisket og andre folkelige viser". Dette er tekster skrevet av Jacob Johanson (1732-1804). Johanson var fra Kila i Rødøy. Han er blitt karakterisert som en "heldig byggedikter i Petter Dass-stil". Det er Asbjørn Solheim som har samlet visene. Solheim er selv fra Meløy, men bor nå i stokke i Vestfold. Johanson var hans tipp tipp

oldefar. Han har til dels hatt mye strev med å få samlet sin forgjengers verker. Diktingen inneholder både trøstesanger og oppbyggelige viser. Noen av diktene skildrer menneskene og deres levekår på Nordlandskysten på 1800-tallet. Asbjørn Solheim var til stede på båtturen, og uttrykket sin store takknemlighet til Meløy Historielag som har utgitt boka.

JUBILEUM

Det nevnte Meløy Historielag har i år 10-års-jubileum. I alt 13 bøker har det blitt, og i november kommer årets årbok i salg. Det produktive og aktive historielaget, ledet gjennom alle årene av Per Swensen, var meget fornøyd med arrangementet denne søndagen. Det var alle vi andre også.

Ole Olsen, Aud Larsen, Margit Larsen og Gunnar Larsen på den moseklede grunnmuren som engang var et hus som i tur og orden har huset både Ole Olsen og Margit Larsen. - Kom inn og få kaffe, fleipet Margit, og synes det var på tide at Rendalsvik har fått sin historiebok.

Musikeren Arne Brattland var med og markerte utgivelsen av sin fars bok om Rendalsvik. I sommer var han selv oppe i gruvetunnellene. Der hadde det ikke vært folk på 50 år. Her er han foran det som i sin tid gikk under navnet "vaskeriet".

Mange interesserte hadde meldt seg på til turen

På gjengrodde stier....

For Magnus Larsen (68) og Harald Tvenning (80) vakte det mange gamle minner ved ruinene av kraftstasjonen og bergverket.

Den nasjonale kulturminnedagen ble i går feiret over hele landet. Tema i årets kulturminne dag var gamle tekniske innretninger. I Meløy ble dagen markert i forbindelse med utgivelsen av to bøker. Den ene boken forteller historien om bergverks-historien fra Røndalsvik i Holandsfjorden, mens den andre er en samling av dikt og viser som blant annet skil-drer menneskene og deres levevilkår på Nordlandskysten på 17- og 1800-tallet.

SOLVEIG PEDERSEN

Boken «Fra industristad til øde-mark» er skrevet av Sigurd Bratland som jobbet i Røndalsvik fra første spadetak rett etter 1930 til avvikling i 1947. Bratland jobbet blant annet som taubanefører, men var innom stort sett alle prosesser i driften. Den 46 år gamle Sigurd Bratland døde i mars 1994, like etter at manuskriptet til boken var ferdig. Med på turen var Bratlands hustru Ester og resten av familien. Datteren Eli leste «Sangen i meg» skrevet av broren Knut rett etter farens død. Gitaristen Arne Bratland bidro med gitarspill og sang sammen med blant annet Sigurds barnebarn, Erlend Fageran på keyboard.

På de gjengrodde stiene i Røndalsvikområdet glemmer det seg mange ruiner etter en svunnet tid. Her forteller Anfinn Myrsvang om de siste to år-sene som endte så.

Alle foto: SOLVEIG PEDERSEN

TILFELDIGHET

Det har beidi folk i Røndalsvik i 316 år. Peder Rafaelson er den første som ble registrert som bosatt i 1667 og den siste bosatte var Alfred Kørhø som i 1983 flyttet til siderhjemmet på Valløen.

Rundt århundreskiftet var brødrene Hartvik og Olaus Hansen på søsanking i Røndalsvikfjellet. De kom over grafitforekomster i fjellet ved en tilfældighet. Brødrene visste ikke hvilket mineral de hadde funnet og sendte derfor prøver til NTH i Trondheim, hvor mineralet ble bekreftet som grafit.

A/S MINERAL

I 1930 fikk en direktør Holm og en overrettssaksfører Klein dispensasjon for å utnytte grafitforekomstene i 25 år med mulighet for

omvæltelse. Dette var starten på gruveselskapet A/S Mineral. Selskapet var tysk eid og hadde både tysk og nederlandsk kapital i ryggen. I 1931 ble de første prøvene tatt ut med hammer og meisel. Deretter gikk det slag i slag med transportkal, granitvaskeri og brakker til femti mann. Våren 1935 ble vaskeri, tæknavdeling, lageriskur og verksted betydelig utvidet.

KRIGEN

Høsten 1940 ble daværende beryrt Flood avskjediget og en tysker ved navn Bingo overtok. Mesteparten av granitten ble under krigen eksportert til det tyske stridsvognbatteriet og granitten i Røndalsvik hadde stor betydning for Tyskland, under krigen. I 1944 hadde bedriften omtrent 200

ansatte og i 1945 var det 130 fastboende i Røndalsvik.

FREDEN

Driften i Røndalsvik stoppet momentant da freden var et faktum i 1945. De første par leire ble det bare foretatt endel vedlikeholdsarbeid ved bedriften. I 1947 ble det hele avviklet og alt ble solgt. På grunn av den tyske driften under krigen var det Direktoratet for Fløidig eiendom som foretatt realiseringen av selskapets bygninger, maskiner og andre eiendeler.

FRAFLYTTING

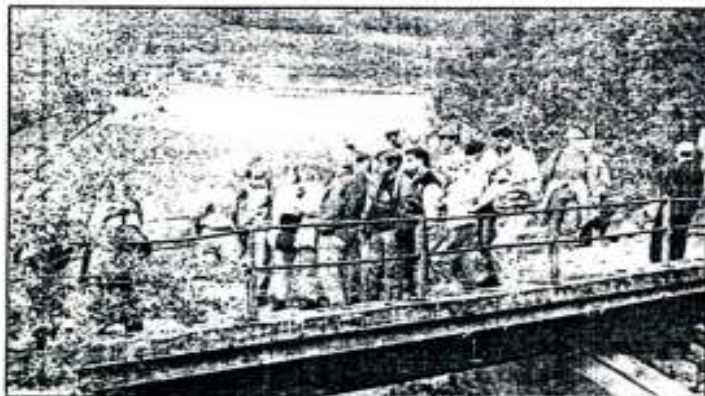
Mange hadde nok håpet på videre drift i Røndalsvik også etter krigen, men tiden gikk og først forsvant lokalbrens anlegg, deretter posthus, bu-

tikk og til slutt ble skolen lagt ned i 1963. I 1970 ble drift for å utvinne glimmerforekomster i området satt i gang av A/S Norwegian Talc-Ber-gen, men da var de fleste flyttet fra plassen. Den nye bedriften skapte ikke noe nytt ansatt. På åtti-tallet ble det gjort undersøkelser på grafitforekomstene for en eventuell drift. Men som forfatteren Bratland skriver - Hvorvidt dette lykkes gjen-står enda å se....

LINEFISKE OG ANDRE FOLKELIGE VISER

Den andre boken som ble presentert av Meløy Historielag var «Linefiske og andre folkelige viser», som er foretatt av byggedikter, gårdbruker og fisker Jacob Johansen fra Kila i Rødøy. Johansen levde fra 1732 til 1804

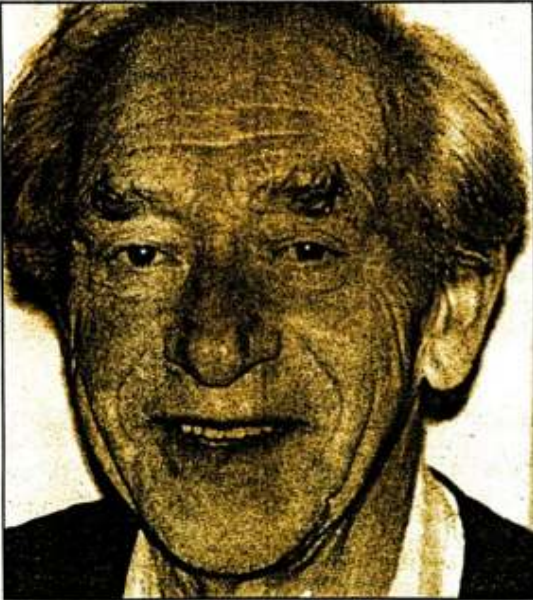
og hans forfatterskap spenner vidt og gir et tidstypisk bilde fra Helgeland i tidene før 1800. Tekstene er samlet av Asbjørn Solheim. I bokens forord forteller Solheim at han i sin pensjonistlivrelse har fått god tid til sin store interesse - slettsgranskning. - Det var først på 60-tallet at jeg oppdaget at det var noe spesielt med min tipp tipp oldefar, Johansen. - Diktningen til Johansen spenner fra sørge-, trossetesanger til oppbyggelige viser som skildrer menneske-nes levevilkår den gang på Helgelandskysten. Forfatteren selv og per-sonene han skildrer har mange etterkommere i Meløy, Rødøy og ellers i landet - jeg håper de vil glede seg over denne samlingen, skriver Asbjørn Solheim.

Brua hvor det i mange år var daglig transport fra bergverket stien, er i dag helt fullfører-de.

Mellom seksti og sytti personer tok turen med Meløy Cruise i forbindelse med utgivelsen av bøkene «Fra industristad til øde-mark» og «Linefiske og andre folkelige viser».

Rolf Sjørgård, kasserer i historielaget

Almuestua til historielaget

Meløy historielag har kjøpt sitt første hus. "Almuestua", tilhørende den verneverdige Meløygården, er et av kommunens eldste hus. Nå skal det dannes en stiftelse som skal bestemme gårdens videre framtid.

Marit Haugdahl

Planene for overtakingen ble lagt i sommer, og for 2 måneder siden gikk avtalen med tidligere huseier Reidar Lie i orden, selv om pengene ikke er overført ennå. Pengene kommer delvis fra historielagets reserver, og delvis fra lån. Han som forteller dette er Rolf Sjørgård, kasserer i historielaget. Han sitter i den foreløpige komiteen for danning av en stiftelse med formål verning av Meløygården, som også omfatter Almuestua.

KNUTEPUNKT

Ingen vet sikkert hvor gammelt dette huset er. Rødøy kommune tok det i bruk i 1840-åra, blant annet til prestekammers for Rødøy-presten. Da Meløy ble egen kommune i 1884 ble

huset sete for Herredsstyret, og møtelokale for skolemyndighetene. - Meløygården har vært et knutepunkt for hele kommunen. Det er viktig å sikre at huset blir bevart, sier Rolf Sjørgård.

GOD STAND

Almuestua har fått nytte godt av offentlige midler til bl. a. å reparere tak, vegger og annet nødvendig. All takstein ble tatt av, troet ble fornyet og belagt med plastpapp. Steinen ble lagt på igjen. Nye mønekammer og nye takrenner ble montert. En langvegg har fått ny isolasjon og ny bordkledning, pluss div. annet. Meløy Grendeutvalg drev tidligere utleie av huset, og for leieinntektene kostet

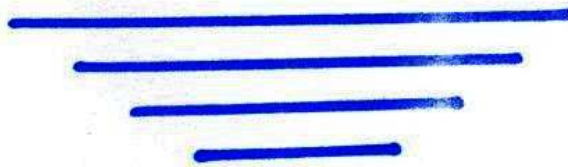
de på en god del innvendig oppussing. Kassereren i historielaget forteller at huset er i god stand, og understreker viktigheten av å beholde det sånn.

Stiftelsen som skal opprettes får også ansvaret for et annet hus i Meløygården. - Det er donnert av en privatperson, og vi håper det kan bli brukt til museum, sier Sjørgård. Men foreløpig har ingen myndighet til å bestemme husenes sjebne, fordi stiftelsen ikke er opprettet. - Jeg håper det dannes før juletravelhets. Det begynner å bli et krav fra omgivelsene, og mange utenfor øya spør om hvordan det går, avslutter Sjørgård.

Foto-utstilling

”110 år i Meløy”

Anne Mari Jensen og Unni Torsvik lager en større fotomontasje for utstilling høsten 1994.

Man burde til tider være utstyrt med flere fingertupper !!

Montasje.

Loftet på "Gammelbakeriet" fungerte som produksjonslokale.

Det går unna på fotokleberer og dobbeltsidig tape !!

Verket er fullført !!

**Har man ikke grunn til å
være stolt ?**

- Og premieren fant sted på Meløy Historielags presentasjon av årets bøker og markering av 10-årsjubileet på Ørnes Hotell søndag den 18. november 1994.

MELØY HISTORIELAG

presenterer
ÅRETS BØKER

Fredag 18.nov. -94
kl. 18.00
på Ørnes Hotell

Meløy Historielag har hatt 10 aktive år med bokutgivelse hvert år. I jubileumsåret gir laget ut hele tre bøker (se neste side). Vi ønsker deg velkommen til bokpresentasjonen, og til en enkel markering av vårt jubileum. Kaffe og kaker. Vi håper du setter pris på lagets arbeid med å ta vare på vår lokale historie. Kanskje du vil være medlem? Ta kontakt med Meløy Historielag v/Per Swensen, 8177 Bolga. Tlf. 75 75 10 45.

Meløy

Den stille fjerding

Årbok nr. 16
Meløy Historielag

Årbok 1994

Her blar vi opp i bok nr. ti,
med allsidig stoff - slik som før.
At boka er lesverdig, tør vi nok si,
den er som seg hør og bør,
om arbeid, fritid og handel -
så vel som om menneskers vandel.
Litt munter, men også litt trist, -
og en årskavalkade til sist.

Ubeskjedent nok gratulerer vi oss selv
med 10-årsjubilèet i år!
Som tiden den går, lik en rinnende elv,
vi håper at laget og bøker består.
Vi er stolte, men enda mer glad
for å ha gjort det så godt og så bra,
å gi ut en årbok i ti år på rad -
stor takk skal alle skribentene ha!

Og så - en liten ettersmell,
i form av en kraftig og fyndig apell -
Har du en historie - Fortell, fortell!
Husk, det vi gjorde for ti år siden,
det er historie nå!
Historie er noe som dannes hele tiden,
la den ikke i taushet forgå!

Meløy
Historielag
10 år

*"Duo Lumbago" stiller opp på en søndags ettermiddag
når Historielaget feirer bursdag !!*

Rolf Sørgård hadde spesialprodusert allsanger og festprolog til anledningen, her presentert av konfransier, Anfinn Myrvang.

Hva er det Anfinn Myrvang har i sekken sin, mon tro?

MELOY HISTORIELAGS

10 års jubileum, 18. november 1994

Vi tar en rungende og liflig sang for vårt historielag, for første gang. Ta ordn'lig i for vi nå gjerne vil at også vi en gang kan få det til.

På våres Steigen-tur vi ha' musikk det var for første gang - la det bli skikk. Så selv om laget vårt en ganske ungt så har vi kommet oss på mange punkt.

Det største arbeid er å lage bok. Nå finnes også den snart i hver krok. Den har slått svært godt an, i alle fall og den har lesere i tusentall.

De turer laget gjør er populær da særlig hvis det er et deilig vær. De turer kvikker opp en doven kropp og da humøret er helt opp på topp.

Et treff med publikum, som det i kveld er både hyggelig og gir apell: «Bli med i laget vårt, d'er plass til fler! For øvrig trengs det stoff. Ja, mer og mer!»

Et gammelt bakeri er vårt depot, og der har formann Per «med rette to'» fått lede troppen sin i fred og ro. Han er et unikum - kan alle tro!

I stedet for en hard og skarp salutt så ta da kraftig i nå helt til slutt. Nå tar vi alle i og runder av, for jubilanten vår: hipp, hipp HURRA!

Jo, gave og blomster til laget's formann gjennom 10 år, Per Swensen,

- samt blomster til kasserer Rolf Sørgård for lang og tro tjeneste

Sangen er diktet i anledning Meløy Historielags 10-års jubileum, av Rolf Sørgård, Meløy

MELØY HISTORIELAG - 10 år

Styrets syn ved milepelen

Kom an, la oss syng mens vi er i slag,
Tyralleri - tyrallera
til ære for Meløy Historielag,
Tyralleri - hurra
- om hvordan de strever og hvordan det går,
om hvordan de hever litt opp lagets kår.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Det har jo bestått nå i ti gode år -
Tyralleri - tyrallera
og vil vare lenge, - sånn mange nå spør.
Tyralleri - hurra
På drengestulofte så mangt foregår
og samarbeidsviljen på topp stadig står.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Som kjerringa sa «Det er makta som rår.»
Tyralleri - tyrallera
Det er ikke slik det hos oss foregår!
Tyralleri - hurra
Ideer blir fremlagt, - vurdert i en fei,
og som framfor EU: «Stem ja eller nei.»
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Han Oddleiv er dyktig og drivanes kar
Tyralleri - tyrallera
og vår bokforvalter til nå han og' var.
Tyralleri - hurra
Men måtte forlate vårt styre fordi -
han skulle bli kommunens far, for en tid.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Alf Angel og Kyrre har - fra hver sin fjord
Tyralleri - tyrallera
en grundig erfaring fra foss'kraft og jord
Tyralleri - hurra
og om mineraler og menneskers liv
de hendelser har som er svært eksklusiv!
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Per Hogne han kom inn fra frost, utenfra -
Tyralleri - tyrallera
han har med impulser, som er kjekt å ha
Tyralleri - hurra
og dertil da også en kone han har

som er ganske nyttig, - hun er «antikvar».
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Litt ros til Anita, som er sekretær,
Tyralleri - tyrallera
om overbelastet; hun er populær.
Tyralleri - hurra
Selv om hun får kjeft tar hun gjerne litt til,
og alt sammen skjer med avvepnende smil.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

På lags-pengesekken han Rolf sitter godt.
Tyralleri - tyrallera
Han har tellet penger til håret ble grått.
Tyralleri - hurra
Han fryder seg over hver slant som går inn,
men gir gjerne ut igjen med åpent sinn.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra

Hos Anfinn blir mange papirsaker gjort.
Tyralleri - tyrallera
Han er ordensmann han, i smått som i stort.
Tyralleri - hurra
Vi vet ikke om han er spesielt klok,
men han er svært dyktig med bilder og bok.
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Litt ekstra må gis energibunten Per.
Tyralleri - tyrallera
Han er jo så spesiell av karakter.
Tyralleri - hurra
Han har ideer. Er mann for sin hatt -
og han - med de evner - er vår «Arafat».
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Vi har støttespillere med i vårt lag.
Tyralleri - tyrallera
Mange energiske, av ymse slag.
Tyralleri - hurra
Noen er flinke og noen er bra,
men alle velvillige. Takk skal de ha!
Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Sangen er diktet i anledning Meløy Historielags
10-års jubileum 1994, av Rolf Sørsgård, Meløy

DIPLOM VED MELØY HISTORIELAGS 10-ÅRSJUBILEUM

av Rolf Sjørgård

Hvor ble det av tiden?
Hvem kan – og vil svare?
Det er i alle fall ti år siden
en ganske liten skare
kom sammen og stiftet lag –
det lag som vi feirer i dag.

Man møttes på Ornes Hotell,
hvor enigheten var stor:
- Alle på denne idéen tror!
Og uten debatter og sprell
ble det stiftet historielag,
et lag av det vanlige slag.

Generalforsamling ble avholdt deretter,
også den gikk helt uten trette ...
På samme møtet man fant det viktig
og startet opp pent og forsiktig.
Det var gjerne også helt riktig.

Så, uten brask og bram,
tok man for seg et beskjedent program.
Det ble bare kalender det første år,
det gikk godt, og det ringvirkninger får.

Deretter fulgte – i ti år på rad,
kalendere og bøker som gjorde mange
glad!

Ellers har laget – i sin store iver –
vært en allsidig bokutgiver,
pluss at det i patriotisk ånd slo
til med en lokal videol

Videre har laget – uten å være i
sanserus,
gjort investeringer i både båt og hus ...

Av utflukter har det vært sju i alt,
alt har gått bra – ikke noe galt.
Man reiste med båt og man reiste med
buss,
det var litt forskjellig, men sjelden no'
kluss.

En tur som var en av de fine,
var seilfaren med jakta "Pauline"!

På Dønnes, under kirkens store sal,
man følte seg som i dødsskyggens dal, –
mens floraen på Lurpy gård
– og den idylliske dammen –
klart i erindringen står
som en balsam over alt sammen.

Turen til Beiarn ble tross nok den,
for bussen fra Tjongsfjord, den var
noe sen.

Kan si at det gikk litt på tverke,
for at det ble mer, det fikk vi merke!

Mottakskomité og lag møtte opp på
hvert sitt sted,
men laget fikk da opplevelser nok
for det.

- Og i god tid før det mot kvel led,
en innbygger gav grei beskjed:
De ventet oss lenger opp i dalen –
middagsbord var dekket i salen!

En sommermorgen så bar det av
sted
til fiskeværret Valvær, som har
rennomé
om samarbeid og kamp, men som nå
er lagt ned.

Valvær er verdt å se –
dét er historie, dét!

Turen til Kalsholmen ble spesiell,
omgitt av tåke fra morgen til kveld,
men fin opplevelse likevel.
Man følte seg hensatt – langt, langt
ut i havet,
stille og fredfullt – langt vekk fra alt
kavet.

På grunn av den tette og ulne tåke
man kunne ikke en gang se Kråkal
ikke en sånn med fjær,
men en holme som lå ganske nær.

Så, Rendalsvik-turen vi hadde i høst,
det var ganske så genialt løst,
det å vise fram bøker på denne
måten,

- men bedre var programmet litt
før, - ut på båten!

Et ganske ferskt tilbakeblikk
er turen til Steigen –
med medbragt hornmusikk.

Å annonsere presentasjon av bøker
før man har bøker i hende,
kan vise at det slett ingen spøk er,
det er noe en bare må erkjenne.

En episode som skapte dramatik,
var en slik samling i Glomfjord et år.
Med vær og med føre det ingen jo rør,
og det ble bare nesten panikk.

Møtet var åpent – dog uten sang,
foredrag og lysbilder gikk sin gang.
Men bilen med bøker, den uteble,
på glattisen i Gildeskål
- den skled og skled.
Stadige utkikk – men ingen bil:
- Det blir vel en råd – ikke fortvill!

Folk ble så bedt
om å fortelle fra krigen – vidt og bredt.
De fortalte villig om forskjellig –
heldigvis,
da bøkene ble "smuglet" inn
- takk og pris!

Nå heter det ofte at laget
burde vært stiftet en mannsalder før.
Fordi mange som kunne forteller-laget,
de er gått bort – folk dør.

Men hvem kan ta skylden for dette,
er det noen som spør.
Her kommer ordtak til rette,
noe som alle bør vite:
"Å gråte over spilt melk,
det hjelper så lite."
En god ting kommer aldri for sent.
Det kan bli til mye hvis folk på saken er
tent!

På drengstulofet på "Gammelbakeriet",
der er det godt å være.
Der får man skikkelig diet
inn den rette atmosfære.

Så lenge Per vil sitte ved roret,
vet vi at mange ting blir satt i verk.
Han finner stadig det rette sporet,
og følger det opp – slik er han sterk!

Det er å håpe at mange,
riktig mange ganger,
støtter laget, stykke for stykke,
og for laget slår kraftige slag –
Og dermed så ønskes til lykke

Meløy Historielag

Noen av "gjengen", Unni Torsvik, Per Høgne Jensen, Bjørg Swensen, Per Swensen, Oddleiv Torsvik og Anne Mari Jensen.

Nordlands Framtid

tirsdag, den 29. november 1994

Tre bøker i jubileumsår

For tiende år har Meløy Historielag gitt ut årbok for Meløy kommune. I tillegg til «Den stille fjerding» gir historielaget ut to bøker til i jubileumsåret. «Fra industried til ødemark» er skrevet av Sigurd Brattland og presenterer glimt fra Rendalsviks bergverkshistorie. «Linefisket og andre folkelige viser» er tekster skrevet av bygdedikter, gårdsbruker og fisker Jacob Johansen. Tekstene gir et tidstypisk bilde fra Helgeland i tiårene før 1800. Jacob Johansen er tipp tipp oldefar til Asbjørn Solheim som har samlet og registrert tekstene.

Meløy Historielag 10 år

feirer med 3 bokutgivelser og kalender

Historielagets kasserer og leder gjennom 10 år, Rolf Sørgård og Per Swensen, viser stolt frem årets utgivelser. Bli med i laget vårt, det er plass til flere! For øvrig trengs det stoff til nye bøker, oppfordrer de to.

Vi har støttespillere med i vårt lag. Tyralleri - tyrallera. Mange energiske, av ymse slag. Tyralleri - hurra. Noen er flinke og noen er bra, men alle er velvillige. Takk skal de ha! Tyralleri - tyrallera. Tyralleri - hurra!

Lotte Alvik Nilsen

Slik lyder et av versene i jubileums-sangen. Det er skrevet av styrets lyriker, Rolf Sørgård. Foruten å være lyriker er han også jubilantens kasserer. Det har han vært siden de startet. Lagets leder, Per Swensen, har også sittet i vervet sitt i ti år. En sterk prestasjon. Swensen var en av initiativtakerne da alle med interesse for lokalhistorie ble invitert til å møtes

01.04.84. Han, og flere med han, mente at mye lokalhistorie ville gå tapt hvis en ikke gjorde noe med det. Så tidlig som på den første samlingen fant de ut at målet måtte være å gi ut årbok og kalender årlig.

Første høsten ga de ut Meløykalenderen, som ble populær med en gang. Året etter gjentok de bedriften, og kom i tillegg med den første årboka, -Meløy -den stille fjerding. En kjempetin julegaveidé.

SLÅR PÅ STORTROMMA

Denne uken kom den 11. kalenderen og den 10. årboka. Men det er ikke bare disse produktene historielaget har stått bak. Før jubileumsåret har de gitt ut to bøker om spesielle emner, en utstilling, Meløyvideoen samt at de i de siste årene har arrangert årlige turer.

Nå i jubileumsåret slår de virkelig på stortromma. Foruten "det vanlige" har de gitt ut bøkene "Linefiske og andre folkelige viser" og "Fra industristedet til ødemark". Sistnevnte omhandler industrien som

var i Rendalsvika. -Antagelig helt ukjent for mange. Til presentasjonsmøtet for de nye bøkene var det også laget en flott utstilling. Det er ennå uvisst hvordan den skal brukes videre.

Årboka i år er stort sett tradisjonell, men det løse omslaget er fjernet. Dessuten er årskavalkaden blitt større og billedtekstene bedre.

FEIRING

Fredag 18.11 var 40-50 innbudte med på å feire 10-årsjubilanten og dens nye utgivelser på Ørnes Hotell. Der ble det servert kaffe og kaker. En fikk også se den nye utstillingen og hadde mulighet til å bla litt i samtlige årbøker. Selvsagt var også Duo Lumbago til stede med muntre toner.

Som seg hør å bør på et jubileum, ble det overrakt blomster og gaver. Per Swensen og hans gode støtte Bjørg, fikk to bind av nordnorsk kulturhistorie i gave fra laget. For det er en kjent sak i historielaget, at uten lastebil stopper Norge, uten Per stopper historielaget og uten Bjørg stopper Per....

Kommunehistorie. Anfinn Myrvang, Bjørg Swensen og Unni Torsvik er blant dem som har stått på for å få gitt ut årets årbok. Anne Mari Jensen har sammen med Torsvik satt sammen bildeutstillingen som også ble presentert.

FOTO: TORILL HANSEN

VARIERT ÅRBOK

MELØY: Meløy historielag er ikke snauere enn at de utgir tre bøker i jubileumsåret. Denne høsten utkom laget med sin tiende årbok med store og små hendelser fra Meløy kommune. Den tiende «Den stille fjerding», følger mønsteret til de foregående, og ble lansert for helga.

TORILL HANSEN

Som innflytta meløyfjerring ser jeg boka som en inngangsport til å bli ordentlig kjent med kommunen. Gjennom ord og bilder gir den et innblikk i tidligere tiders strev, humor, hverdagsliv og dagligdags gleder. Men boka titter også utenfor kommunegrensene - og rikets grenser.

Første artikkel i boka er en grundig fortelling om en meløyfjerring som har gjort seg bemerket «over there». Anna Dahl Fuhr fra Meløy som satte seg i respekt som avisdronning i USA, har fått god plass i boka, gjennom sin historie fort i pennen av professor Einar Niemi.

Men her venter også uerfarne forfattere opp med artige glimt og

småhistorier, gamle minner og dramatiske fortellinger.

Og det er nettopp spennet i boka også Per Swensen, leder i historielaget, selv trekker frem som viktig. Her er rom for Meløy-stoffet som kan eller bør bevares for ettertida, og bidragsyterne farger selv boka.

Spesielt artig for en uten røtter i kommunen, er årskavalkaden som trekker fram ferske hendelser. Hverdagsminner som preger dagliglivet, og er uten betydning i den historiske sammenhengen, har fått sin rettmessige plass.

Årbøkene har blitt samlerobjekt i Meløy. Denne boka føyer seg pent inn i rekka med skatter fra Meløys historie - med nydelig fargebilder, gamle svart/hvitt-gjengivelser og tegninger.